

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Regionální integrační procesy v Africe - ECOWAS

Hana Petrová

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

Regionální integrační procesy v Africe - ECOWAS

Hana Petrová

Vedoucí práce:

PhDr. Linda Piknerová, Ph.D

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

Obsah

SEZNAM ZKRATEK	6
1. ÚVOD.....	7
2. REGIONÁLNÍ INTEGRACE V AFRICE	11
2.1 PANAFRICKÁ REGIONÁLNÍ INTEGRACE	14
2.2 INTEGRACE V REGIONU ZÁPADNÍ AFRIKY	15
2.2.1 <i>Západoafrická hospodářská a monetární unie (UEMOA)</i>	18
2.2.2 <i>Unie řeky Mano (MRU)</i>	19
3. HISTORIE VZNIKU ECOWAS A VÝVOJ ORGANIZACE DO POČÁTKU 90. LET	20
3.1 CESTA KE VZNIKU ECOWAS	20
3.2 MOTIVY STÁTŮ KE VSTUPU DO ECOWAS	23
3.3 LAGOSKÁ ZAKLÁDAJÍCÍ SMLOUVA A JEJÍ LIMITY	25
3.3.1 <i>Cíle ECOWAS</i>	26
3.3.2 <i>Institucionální struktura ECOWAS dle zakládající smlouvy</i>	27
3.4 PRVNÍ KROKY ECOWAS K INTEGRACI	29
3.5 FAKTORY ZNESNADŇUJÍCÍ PROCES INTEGRACE V RÁMCI ECOWAS.....	30
4. VÝVOJ ECOWAS – OD 90. LET DO SOUČASNOSTI	33
4. 1 INSTITUCE PO REVIZI SMLOUVY	34
4.2 SPOLUPRÁCE V OBLASTI BEZPEČNOSTI	37
4.2.1 <i>Občanská válka v Libérii</i>	38
4.2.2 <i>Okolnosti ustanovení ECOMOG a jeho působení</i>	40
4.2.3 <i>Bezpečnostní mechanismus ECOWAS</i>	44
4.2.3.1 Protokol MCPMRPS (1999)	45
4.2.3.2 Protokol o demokracii a dobrém vládnutí (2001)	47
4.2.3.3 Protokol MCPMRPS (1999) a Protokol o Demokracii (2001) v praxi	49
4.3 EKONOMICKÁ SPOLUPRÁCE	51
4.3.1 <i>Západoafrická měnová zóna (WAMZ)</i>	53

4. 3. 2 Sektorové projekty ECOWAS	56
4.4 REGIONÁLNÍ HEGEMON - NIGÉRIE	57
5. ZÁVĚR.....	60
6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	64
LITERATURA	64
PRAMENY	71
7. RESUMÉ	76
8. PŘÍLOHY	77

Seznam zkratek

- AEC - Africké ekonomické společenství
- AU - Africká unie
- CEAO - Západoafrické a hospodářské společenství
- CEN-SAD - Společenství sahelsko – saharských států
- CEWS - Centrální systém včasného varování
- COMESA - Společný trh pro východní a jižní Afriku
- ECCAS - Hospodářské společenství středoafriických států
- ECOMOG - Monitorovací skupina ECOWAS
- ECOWARN - Systém včasného varování
- ECOWAS - Hospodářské společenství západoafriických států
- IGAD - Mezivládní úřad pro rozvoj
- INPFL - Nezávislá národní vlastenecká fronta
- LURD - Liberijci spojení pro usmíření a demokracii
- MSC - Vyjednávací a bezpečnostní rada
- NEPAD - Nové partnerství pro rozvoj Afriky
- NPFL - Národní vlastenecká fronta Libérie
- OAU - Organizace africké jednoty
- PMC - Mírové monitorovací středisko ECOWAS
- SACU - Jihorhodéská celní unie
- SADC - Jihoafrické rozvojové společenství
- SMC - Stálý mediační výbor
- UMA - Unie arabského Maghribu
- UMOA - Západoafrická monetární unie
- UNECA - Ekonomická komise pro Afriku
- WANEP - Západoafrická síť pro budování míru
- WAEC - Západoafrická ekonomická komunita
- WAMA – Západoafrická měnová agentura
- WAMI – Západoafrický měnový institut
- WAMZ – Západoafrická měnová zóna

1. Úvod

Tématem této bakalářské práce je regionální integrace v Africe. Regionalismus v Africe má dlouhou historii, která sahá do počátku druhé poloviny 20. století, do doby kdy vrcholil proces dekolonizace a kdy se tak většina afrických států vymanila z koloniální nadvlády a získala nezávislost. Od šedesátých let 20. století to byl právě africký kontinent, kde se globální trend regionalismu projevoval nejvíce a v této době zde došlo k uzavírání mnoha integračních dohod. Období dekolonizace v Africe se neslo v ideovém duchu panafricanismu, který věřil, že všichni obyvatelé Afriky sdílejí společné cíle a společnou cestou se tak vymaní z existenčních, sociálních a politických problémů kontinentu, díky vzájemné podpoře a solidaritě mezi všemi Afričany.

Vyvrcholením panafricanismu byl vznik Organizace africké jednoty v roce 1963, která v té době sdružovala 31 afrických států. Vznik nových států na africkém kontinentu byl hlavním impulsem pro vznik regionálních organizací. A tak v této době též vznikala nová politicko-hospodářská regionální uskupení fungující v rámci jednotlivých afrických regionů vymezených geograficky. Právě integrace afrických států v rámci jednotlivých regionů měla pomoci jednotlivým státům vymanit se z vlivu a pozůstatků kolonialismu a nastartovat tak ekonomický růst regionu, pokusit se o sjednocení politického a kulturního vlivu na africkém kontinentu a zapojit se do světové ekonomiky. V průběhu 70. let byl dosud výrazný entuziasmus doprovázející vznik nových regionálních organizací v Africe utlumen. Nově vzniklé organizace se potýkaly s mnoha problémy, mezi které patřily problémy s financováním organizací, neochota spolupráce mezi členskými státy, ekonomická a politická nestabilita členských států. Mnoho uskupení tak zaznamenalo značný neúspěch a úpadek dříve silných integračních snah.

V 90. letech došlo k nastolení nového trendu v oblasti regionalismu a fungování regionálních organizací obecně. Konkrétně v Africe tato

změna znamenala vznik nových regionálních organizací, ale především revitalizování již fungujících organizací prohlubování jejich spolupráce v ekonomických, politických a sociálních oblastech a především rozšiřování jejich pole působnosti. V regionu západní Afriky bylo toto rozšíření a prohlubování aktivit znatelné především v ekonomické oblasti a v oblasti bezpečnosti. V dnešní době je to právě bezpečnostní systém vytvořený v regionu západní Afriky, který se považuje za nejefektivnější a nejlépe fungující systém na africkém kontinentu.

Jedním z důvodů, proč jsem se zaměřila na region západní Afriky a integraci v něm probíhající, je fakt, že ECOWAS je v porovnání s mnoha existujícími regionálními uskupeními v Africe vnímám jako integrace relativně úspěšná stejně tak jako SADC – Jihoafrické rozvojové společenství. Tato práce se zaměřuje na region západní Afriky a je případovou studií, jejímž cílem je představit Hospodářské společenství západoafrických států – ECOWAS jako integrační proces v západní Africe a poukázat na jeho specifika a problémy a na základě toho zhodnotit přínos této organizace pro daný region a její potenciál pokračovat v prohlubování integračního procesu.

První kapitola této práce se bude krátce věnovat regionální integraci na africkém kontinentě obecně, jejím specifickým a charakteristikám. Hlavní část této kapitoly bude věnována regionu západní Afriky a historickým kořenům integrace v této oblasti a dále pak budou představena vybraná integrační uskupení, která v počátcích integrace v západoafrickém regionu vznikla – jedná se především o UEMOA a MRU.

Druhá kapitola je hlavní částí práce, kde představím a charakterizuji organizaci ECOWAS a definuji její postavení v regionu a k členským státům v průběhu historie. První část této kapitoly se bude věnovat historickým kořenům ECOWAS za jakých podmínek organizace vznikla, z jakého důvodu byl její vznik iniciován a co motivovalo jednotlivé státy regionu ke vstupu do této hospodářské organizace a jaké byly její

původní cíle a zda tyto cíle byly naplněny. Další část této kapitoly se bude věnovat institucionální struktuře ECOWAS, jak byla ustanovena v době vzniku integrace a jaký vliv tato struktura měla na chod organizace, než došlo k organizačním změnám díky revizi zakládající smlouvy ECOWAS.

Třetí kapitola představuje změny, kterými ECOWAS prošel od počátku 90. let a co k těmto změnám organizaci vedlo. Nejprve budou představeny změny institucionální, jež zavedla revidovaná smlouva ECOWAS. Hlavní pozornost bude věnována dvěma oblastem působnosti ECOWAS. První oblastí je oblast bezpečnostní agendy a dále pak agenda ekonomická. Právě oblast bezpečnostní spolupráce, která byla dříve marginalizována, doznala významných změn, což souvisí s intervencí ECOWAS v Libérii a Sierra Leone, které bude také dán prostor v této kapitole, jelikož je úzce spjata se změnami v legislativě, které následovaly a s přijetím nového bezpečnostního mechanismu. V oblasti ekonomické spolupráce se zaměřím na proces prohlubování ekonomické integrace v rámci regionu a problémy s ním spjaté. V této kapitole též analyzuji vztah Nigérie k ECOWAS. Jelikož je to právě Nigérie, která iniciovala mnoho změn na půdě ECOWAS a také mnoho změn umožnila díky svým finančním prostředkům. Nigérie zastává roli regionálního hegemonu v západní Africe a má také silné postavení v rámci afrického kontinentu, z těchto důvodů je důležité věnovat vztahu mezi tímto hegemonem a hospodářským společenstvím zvýšenou pozornost, jelikož se Nigérie svým postavením na půdě ECOWAS v mnoha ohledech odlišuje v porovnání s ostatními členskými státy.

V závěru práce bude zhodnocen přínos integračního uskupení ECOWAS pro daný region a také zhodnocen potenciál organizace do budoucnosti a její schopnost naplnit své cíle.

Tato práce pracuje převážně s elektronickými články v anglickém jazyce a s oficiálními internetovými stránkami organizace a jejích institucí. Z českých knižních publikací je využito kapitoly *Integrační procesy v Africe* od Šárky Waisové z knihy *Regionální integrační procesy* od

kolektivu autorů pod vedením Šárky Waisové a dále pak knihy *Regionální ekonomická integrace v Asii, Africe a Latinské Americe* od Lenky Adamcové a Ivo Gombaly. Z anglicky tištěných publikací byla velmi užitečná kniha *From ploughshare to sword: regionalism in Africa* od Héléne Gandois a to hlavně pro část práce týkající se historie vzniku organizace a bezpečnostní agendy ECOWAS a dále pak kniha *Regional Integration and Cooperation in West Africa*, kterou editoval Lavergne Reál.

2. Regionální integrace v Africe

Procesy regionální integrace se začaly rozvíjet ve 30. a 40. letech 20. století na evropském kontinentu a staly se fenoménem, který v průběhu druhé poloviny 20. století postupně získával na významu, spolu s tím jak se globalizovala světová ekonomika a narůstal počet regionálních integračních uskupení. Od 60. let 20. století se procesy regionální integrace začaly formovat i mimo Evropu a to jak v Asii, Latinské Americe tak i na africkém kontinentu. Tyto procesy byly založeny na hospodářské spolupráci v rámci regionu a vyznačovaly se tím, že dva či více států mezi sebou začaly spolupracovat a vytvářely dohody převážně ekonomického charakteru, kdy došlo k regulování a postupnému odstraňování diskriminačních překážek obchodu. V dnešní době můžeme být svědky toho, že státy v rámci regionální integrace nespolupracují pouze v oblasti ekonomické, ale i politické, bezpečnostní či sociální. Motivy, na základě kterých k regionální integraci států dochází, se vyvíjejí v čase a závisí na charakteru doby a na specifických místních podmínkách. Avšak můžeme říci, že jedním z hlavních motivů vždy byla a je ekonomická prosperita jednotlivých států, družících se v dané integraci (Cihelková a kol. 2007: 1–2). Ne jinak tomu bylo v Africe, kde ekonomický růst a prosperita byly jedním z hlavních motivů, proč se nově dekolonizované státy rozhodly vstoupit do nově vznikajících regionálních integrací.

Afrika, kterou nyní tvoří padesát-pět států je druhým největším a druhým nejlidnatějším světadílem světa. Dle mezinárodní klasifikace vytvořené Organizací spojených národů se region Afriky dělí do pěti subregionů a těmi jsou severní Afrika, západní Afrika, střední Afrika, východní Afrika a jižní Afrika (UNSTATS 2013). Region Afriky je nejchudším regionem na Zemi, který se dlouhodobě potýká s mnoha problémy, jako je chudoba, výskyt závažných onemocnění (AIDS),

vysoká negramotnost obyvatel a politická nestabilita mnoha států (Klíma 2012: 564–567). Díky tomu má africký kontinent v dnešním globalizovaném světě marginální postavení a to jak v oblasti ekonomické, politické tak i bezpečnostní. A stejně tak jako tomu bylo v období dekolonizace, mají to být právě regionální a subregionální africké projekty, které by měly celkově zlepšit situaci Afriky a jejího postavení v mezinárodních vztazích (Waisová 2009: 327).

První snahy o vytvoření regionální integrace v Africe můžeme sledovat již na počátku 20. století, kdy v roce 1910 vznikla Jihoafrická celní unie (SACU) a v roce 1949 byla vytvořena Jihorhodéská celní unie (Waisová 2009: 341). Následně v období dekolonizace od 60. let 20. století zaznamenala regionální integrace v Africe obrovský boom, kdy vzniklo velké množství organizací. Státy Afriky se integrovaly jak na celoafrické úrovni, tak i v jednotlivých regionech Afriky, kde vznikala různá uskupení převážně ekonomického charakteru. Africké integrační procesy byly z velké části inspirovány Evropským společenstvím (Gandois 2009: 16). Po letech stagnace, které africký regionalismus zažíval v 80. letech, nastala změna v 90. letech, kdy došlo k revizi zakládajících smluv u již existujících organizací (případ ECOWAS) či vznikly organizace nové vytvořené z již dříve existujících uskupení (COMESA) (Adamcová – Gombala 2001: 15).

V současnosti se v Africe nachází 14 regionálních uskupení a většina afrických států má členství minimálně ve dvou regionálních organizacích (CIA 2013a). Současné integrační procesy v Africe probíhají na třech úrovních. První úroveň zahrnuje integraci založenou na myšlence panafricanismu, tedy představuje snahu sjednotit celý region Afriky a přimět státy ke spolupráci v rámci celého regionu Afriky. Do této úrovně integrace patří panafrické integrační projekty jako Africká unie (AU) či hospodářsky zaměřený projekt Africké ekonomické společenství (AEC). Panafrické úrovni integrace se též krátce věnuje kapitola 2.1. Další úroveň integrace se profiluje na subregionální úrovni, v rámci pěti již

zmíněných geograficky vymezených regionů Afriky. Regionální projekty v rámci daných subregionů jsou reprezentovány organizacemi převážně ekonomického charakteru, které byly stejně jako panafrické projekty vytvořeny shora a jejich hnacím motorem jsou jednotlivé státy. Takovým typem organizace je právě ECOWAS, kterému se věnuje tato práce (Waisová 2009: 329–330).

Třetí úroveň integrace v Africe probíhá na funkcionální bázi, kdy jsou vytvářeny projekty, které zahrnují pouze danou specifickou oblast spolupráce mezi jednotlivými státy. Státy mezi sebou spolupracují v oblastech, jako je výstavba vodních děl či v oblasti energetiky. Mezi takové projekty patří např. Úřad povodí řeky Niger, jehož členové zároveň participují v ECOWAS, MRU a UEMOA. V oblasti energetiky může být příkladem Jihoafrický energetický prostor, jehož cílem je mimo jiné vytvořit regionální přenosovou síť. Dále se do této spolupráce řadí i tzv. regionální rozvojové koridory, které se vytvářejí převážně v oblastech s již existující infrastrukturou a podmínkami k obchodu. Tato úzce zaměřená forma africké regionální spolupráce je v současné době považována za nejúspěšnější (Waisová 2009: 332–333).

Ačkoliv se mnohé africké regionální projekty inspirovaly Evropským společenstvím, přenos evropských zkušeností do afrických podmínek je na základě slabých výsledků afrického regionalismu sporný. Africké regionální projekty mají obecně velké problémy s naplňováním vytyčených cílů. Za hlavní příčinu neschopnosti organizací dostat svých cílů je považováno překrývající se členství jednotlivých organizací, které vede mimo jiné ke střetu zájmů a protichůdnosti cílů jednotlivých uskupení. Mezi další příčiny patří nedostatečné odhodlání států plně se podílet na regionálních projektech a velké výkonnostní rozdíly jednotlivých ekonomik členských států, z čehož plyne nerovnoměrné rozdělení případných pozitivních efektů regionální integrace (Cihelková a kol. 2007: 125).

2.1 Panafrická regionální integrace

Myšlenku panafricanismu, a s ním spojené procesy regionální integrace, můžeme datovat do 60. let 20. Století. Panafricanismem byly inspirovány snahy budovat regionální i celoafrické vztahy mezi nově vzniklými státy Afriky. Organizace africké jednoty (OAU), nebyla zdaleka prvním projektem nesoucím myšlenky panafricanismu. Již v roce 1958 byla založena například Organizace solidarity afrických zemí na podporu dekolonizace kontinentu. S tím jak dekolonizovaných států přibývalo, tak myšlenka celoafrické spolupráce sílila jak mezi africkou elitou, tak i na půdě Ekonomické komise pro afriku (UNECA), což byla platforma vytvořená OSN pro otázky zabývající se rozvojem Afriky a v roce 1963 došlo k založení OAJ, jejíž chartu proklamující jednotu kontinentu, solidaritu a dokončení dekolonizace podepsaly všechny nezávislé africké státy (Klíma 2012: 333–334; Waisová 2009: 337). OAU se od svého vzniku mimo jiné snažila vytvořit projekt, na základě, kterého by došlo k vytvoření celokontinentálních hospodářských struktur. Tato vize je potvrzena v Lagoském akčním plánu z roku 1980, kterým státy OAU deklarovaly zavedení společného afrického trhu do roku 2000 a posílení subregionálních organizací, které se měly stát základem nově vznikajících panafrických ekonomických struktur (Panafrican perspective 2010).

Významným milníkem ve snahách o hospodářskou integraci Afriky byl rok 1991, kdy byla v Abuji podepsána smlouva o vytvoření Afrického ekonomického společenství (AEC). Vytvoření AEC má být realizováno a dokončeno během šesti etap v roce 2025 a jeho základem mají být dobře fungujících subregionálních hospodářská uskupení, od kterých se očekává prohloubení a urychlení regionální integrace a vytvoření zóny volného obchodu, v každém subregionu Afriky (Adamcová – Gombala 2001: 50-51). Hospodářská regionální uskupení, která se mají stát základem AEC, jsou následující: Společenství sahelsko-saharských států

(CEN-SAD), Společný trh pro východní a jižní Afriku (COMESA), Hospodářské společenství středoafriických států (ECCAS), Hospodářské společenství západoafriických států (ECOWAS), Mezivládní úřad pro rozvoj (IGAD), Jihoafrické rozvojové společenství (SADC) a Unie arabského Maghribu (UMA) (Panafrican perspective 2010). Mezi další panafrické projekty, které dnes existují a propojují subregionální a regionální úroveň spolupráce patří Nové partnerství pro rozvoj Afriky (NEPAD). NEPAD, který byl spuštěn v roce 2001, je ekonomickým rozvojovým programem při Africké unii (AU), ve kterou se v roce 2002 transformovala OAU. NEPAD se odlišuje od jiných panafrických plánů tím, že participujícími aktéry nejsou pouze státy a regionální organizace, ale také vnější aktéři jako mezinárodní finanční instituce či UNECA a FAO (NEPAD 2013).

2.2 Integrace v regionu západní Afriky

Regionu západní Afriky je v této práci věnována pozornost, jelikož ECOWAS je jedním z integračních hospodářských uskupení, které se v této části Afriky nachází. Region západní Afriky tvoří 16 států, a to Benin, Burkina Faso, Kapverdy, Pobřeží Slonoviny, Gambie, Ghana, Guinea, Guinea – Bissau, Libérie, Mali, Mauritánie, Niger, Nigérie, Senegal, Sierra Leone a Togo. V západní Africe žije přes 300 milionů obyvatel (UNSTATS 2013, World Bank 2013).

Západní Afrika je problematickým a nestabilním regionem, současné státy byly vytvořeny na základě politických rozhodnutí a nerespektují přirozené hranice, které by odpovídaly etnickým, jazykovým a náboženským odlišnostem. Na severu regionu převažuje islám na jihu naopak křesťanství. Stávající hranice států jsou přímým důkazem dob kolonialismu, kdy došlo k umělému vytvoření koloniálních celků. Západní Afrika v sobě pojí britskou, francouzskou a portugalskou koloniální tradici. Francouzi a Britové kolonizovali většinu regionu v 19. století a rozdělili ho

jazykově, ekonomicky a politicky na jeden velký celek, jímž byla Nigérie a dalších 14 malých území (Klíma 2012: 273; Kaplan 2006: 82).

Mimo význačnou tradiční historickou, etnickou a jazykovou děličí linii, jsou velké rozdíly mezi státy také ve výkonnosti jejich ekonomik. Zatímco v regionu můžeme naleznout relativně ekonomicky výkonné a prosperující země jako je Ghana a Nigérie, tak se v regionu nachází i jedenáct nejméně rozvinutých zemí světa (UNSTATS 2013). Důvodů této situace je několik. Vlády států západní Afriky jsou obecně slabé, dokazuje to fakt, kdy 70% všech afrických vojenských převratů bylo provedeno, právě na území západoafrického regionu. Často zde také dochází k etnickým a náboženským konfliktům (Sierra Leone, Nigérie, Mali) či ke konfliktům souvisejících s těžbou drahých kovů (World Bank 2013). Pouze dva státy západoafrického regionu Kapverdy a Senegal nikdy nezažily státní převrat či vojenskou diktaturu. Některé státy jsou limitovány svoji geografickou polohou a přírodními podmínkami, to jsou hlavně státy Sahelu Mali a Niger. Většina států nenaplnuje prvky právního státu a poskytuje tak mimo jiné útočiště teroristickým organizacím, které zde rekrutují své členy, či se zde ukrývají. Takové podmínky přispívají k vysoké kriminalitě v regionu (Kaplan 2006: 82). Státy se též potýkají s vysokou zkorumpovaností úředníků místních institucí, s nedostatkem kvalifikovaného personálu, což ještě zhoršil tzv. odliv mozků, kdy vzdělaní lidé opouštějí své země a jdou za lepšími podmínkami. Dalšími problémy jsou špatná infrastruktura v oblasti transportu a komunikace, špatné investiční prostředí a další socioekonomické potíže, které již byly zmíněny a jsou příznačné pro většinu států Afriky (Lavergne ed. 1997: 1).

I subregionální integrace v Africe byla ve svých počátcích ovlivněna panafricanismem a idea sdílené identity a africké sounáležitosti zde hrála svou roli, ale na druhou stranu je důležité říci, že to nebyla pouze idea panafricanismu a snaha o vytvoření společné identity, která regionalismus zde ovlivnila. Na utváření integračních procesů v regionu měly též značný

vliv koloniální mocnosti a to hlavně Francie, která své bývalé kolonie v regionální integraci významně podporovala (Gandois 2009: 67). Státy tzv. Francouzské západní Afriky se začaly integrovat jako jedny z prvních, jelikož měly na co navazovat. V těchto zemích byla v době kolonialismu zavedena společná měna, pevně vázaná na francouzský frank (Adamcová – Gombala 2001: 45). Francie nepodporovala své bývalé kolonie pouze finančně, ale i morálně, když se frankofonní státy Západní Afriky rozhodly v roce 1970 revitalizovat plán na vytvoření Západoafrického hospodářského společenství, francouzský prezident Georges Pompidou vyjádřil projektu hlubokou podporu s přáním, že by se bývalé francouzské kolonie měly spojit a kooperovat spolu, aby vyvážíly silné postavení Nigérie v regionu (Bach 1983: 605-623). Zde můžeme pozorovat, že i přestože nově vzniklé nezávislé africké státy většinou proklamovaly, že se s pomocí regionalizace chtějí vymanit ze závislosti na svých bývalých koloniálních centrech, ne vždy tomu tak bylo.

I přes problémy, které západní Afriku dnes sužují, a přes velkou jak ekonomickou tak politickou rozdílnost jednotlivých států, se zde podařilo vytvořit několik více či méně úspěšných hospodářských organizací, v rámci kterých se státy západní Afriky integrují. Mezi tři nejvýznamnější organizace regionu patří ECOWAS, UEMOA a MRU (Igue 2011: 36).

Problémem zdejší integrace je kromě velké ekonomické a politické rozdílnosti států, také fakt, že dochází k překrývání členství v subregionálních organizacích, a to vede ke zpomalení a zablokování integračních projektů. Na území západní Afriky bylo od druhé poloviny 60. let dvacátého století do počátku let 90. založeno přes 50 mezivládních organizací nejenom ekonomického charakteru, z nichž mnoho bylo nadbytečných, jelikož jejich funkce se překrývaly (Kufuor 2006: 28). Tento trend se týká celého afrického regionu a AU se ho ve svém projektu AEC snaží odstranit, proto stanovila pouze 7 organizací, které by se měly stát základním kamenem AEC a ostatní ekonomické integrační organizace neparticipující na AEC by měly postupně zaniknout (Waisová 2009: 351).

2.2.1 Západoafrická hospodářská a monetární unie (UEMOA)

UEMOA vznikla v roce 1994 sloučením již existujících organizací CEAO (Západoafrické a hospodářské společenství) a UMOA (Západoafrická monetární unie). Jedním z důvodů k tomuto sloučení byla devalvace CFA franku (Západoafrický frank), který je v současnosti měnou všech členských zemí UEMOA a je pevně vázán na kurz eura. UEMOA má 8 členů, kterými jsou bývalé francouzské kolonie Benin, Burkina Faso, Pobřeží Slonoviny, Mali, Niger, Senegal a Togo a bývalá kolonie Portugalska Guinea Bissau. Cílem UEMOA je prohlubování ekonomické spolupráce a postupná harmonizace trhů členských států (Söderbaum 1996: 33–34; Van den Boom 2010: 61). Velký úspěch organizace byl zaznamenán v roce 2000, kdy v rámci UEMOA začala fungovat celní unie. UEMOA se v mnohém inspirovala Evropskou unií a v současné době je považována za úspěšnou ekonomickou integraci, avšak na vývoj a fungování této organizace má dlouhodobě vliv podpora ze strany Francie a také fakt, že UEMOA je členem Zóny CFA franku (Cihelková a kol. 2007: 167).

Zóna CFA franku je měnovou unií, která používá jako společnou měnu CFA frank a kromě UEMOA je jejím členem středoafriická subregionální organizace UDEAC (Středoafriická celní a hospodářská unie), která sdružuje státy regionu střední Afriky, kterými jsou Čad, Gabon, Kamerun, Republika Kongo, Rovnicková Guinea a Středoafriická republika. Stejně tak Komory používají svůj frank, který je dnes pevně vázán na euro. Zóna CFA franku má velmi dlouhou tradici, byla založena v roce 1945 a je dlouhodobě podporována ze strany Francie (Söderbaum 1996: 27–28).

UEMOA je a vždy byla tradičním rivalem ECOWAS, ať již v podobě organizace CEAO či po jejím přetvoření v UEMOA, a tato rivalita často způsobovala a způsobuje zpomalení integračních plánů (Bach 1983: 617). Ačkoliv je UEMOA na africké poměry úspěšnou ekonomickou

integrací, která dosáhla úzké spolupráce mezi svými členy, není však na seznamu organizací, které by v budoucnu měly tvořit AEC a to z toho důvodu, že sdružuje pouze frankofonní státy a jeden lusofonní stát a neparticipují na ní ostatní státy západního regionu Afriky (African Perspective 2013).

2.2.2 Unie řeky Mano (MRU)

Unie řeky Mano byla založena v roce 1973. V současnosti sdružuje 4 státy, zakládajícími členy byly Libérie a Sierra Leone, v roce 1980 se k uskupení přidala Guinea a v roce 2008 přistoupilo Pobřeží Slonoviny (Igue 2011: 38). Hlavním cílem unie je prostřednictvím ekonomické spolupráce odstranit všechny překážky znesnadňující vzájemné obchodování. V roce 1981 MRU zrealizovala plán zavést celní unii a došlo tak k liberalizaci obchodu se zbožím unijního původu. Od roku 1989 Plány na další integraci tohoto uskupení byly ochromeny, jelikož v této době vypukly občanské války v Libérii a Sierra Leone. V posledních dvaceti letech byla oblast států MRU zmítána násilím a politickou nestabilitou, to vedlo k rozšíření pole působení MRU a více než ekonomické integraci se nyní věnuje vytváření bezpečnostních programů na stabilizaci oblasti (Jörgel – Utas 2007: 34-35).

3. Historie vzniku ECOWAS a vývoj organizace do počátku 90. let

Hospodářské společenství západoafrických států je regionální ekonomickou organizací fungující v regionu západní Afriky od roku 1975, kterou v současnosti tvoří 15 států. Mezi členy patří 8 frankofonních států: Benin, Burkina Faso, Pobřeží Slonoviny, Guinea, Mali, Niger, Senegal a Togo, 5 anglofonních zemí: Gambie, Ghana, Nigérie, Libérie, Sierra Leone, dále pak 2 lusofonní státy: Guinea Bissau a Kapverdy. Z čehož vyplývá, že ECOWAS v sobě druzí jak členské státy UEMOA tak MRU. Členem bývala i Mauritanie, ale ta v roce 2000 z ECOWAS na základě vlastního rozhodnutí odešla. V současnosti mají pozastavené členství Mali a Guinea Bissau (ECOWAS 2012; Global Edge 2013a). Úředními jazyky uskupení jsou angličtina, francouzština a portugalština. Hlavní orgány organizace mají sídlo v Abuji (Nigérie) (ECOWAS 2007). ECOWAS tvoří jeden ze sedmi pilířů AEC, tudíž je regionálním lídrem, který participuje na projektech AU. Hlavním cílem ECOWAS dle revidované smlouvy je podpora politické a hospodářské spolupráce, která by měla směřovat k zavedení hospodářské a měnové unie v regionu západní Afriky, dále si organizace klade za cíl zlepšení životní úrovně obyvatel v regionu, pokračování v podpoře socio-ekonomických vztahů mezi státy a prohlubování regionální integrace v regionu (Smlouva ECOWAS 1993).

3.1 Cesta ke vzniku ECOWAS

ECOWAS byl vytvořen za specifických podmínek a to způsobem, který byl odlišný od toho, jak vznikala integrační uskupení frankofonních států v západním regionu. Od počátku, zde byla významná rozdílnost, jelikož ECOWAS se měl regionální organizací spojující jak anglofonní tak

frankofonní státy západní Afriky, tento v zásadě desintegrační prvek se úplně nepodařilo překlenout do dnešních dnů a i v současnosti hraje roli ve fungování organizace (Söderbaum 1996: 33).

Vzniku ECOWAS předcházela dlouhá vyjednávání, která odstartovala na počátku 70. let. Avšak idea o západoafrické integraci se projednávala již na půdě Hospodářské komise pro Afriku. Bývalý prezident Libérie William Tubman je považován za průkopníka myšlenky vytvořit hospodářskou integraci na území západní Afriky, již v polovině 60. let došlo k podepsání smlouvy mezi Pobřežím Slonoviny, Libérií, Guineou a Sierra Leone. Avšak tento pokus o integraci byl spíše formálního charakteru, bez jakékoliv odezvy k akci (Global Edge 2013b).

Iniciátorem i vyjednávačem projektu vzniku ECOWAS byla Nigérie, které udolávaly frankofonní státy, jež zpočátku viděly připojení k nové organizaci, jako zbytečné, jelikož samy již v jedné hospodářské organizaci participovaly. Touto organizací byla CEAO, která vznikla o dva roky dříve než ECOWAS (Bach 1983: 609). Než zástupci Nigérie začali myšlenku společné integrace frankofonních a anglofonních států šířit v regionu, nejprve probíhala vyjednávání o tom, jak vytvoření ekonomické organizace v regionu dosáhnout v nigerijských intelektuálních kruzích. S plánem přišel profesor a ministr Nigérie pro hospodářský rozvoj Adebayo Adedeji, který uveřejnil spis s názvem *Vyhledky regionální kooperace v západní Africe*, tento spis obsahoval požadavky a návod jak dosáhnout efektivní ekonomické spolupráce. Jako ministr pro hospodářský rozvoj dostal Adedeji příležitost realizovat svůj plán a došlo k sestavení diplomatické komise, která měla za úkol přesvědčit ostatní státy západní Afriky o nutnosti vzniku organizace, která by sdružovala, všechny západoafrické státy. Důležitou roli ve vyjednávání hrál generál Yakubu Gowon, jež byl předsedou federální vojenské vlády Nigérie. Političtí představitelé Nigérie dobře věděli, že prvním krokem k úspěšnému vyjednávání je nutné, zbavit ostatní státy strachu z dominance, kterou Nigérie v regionu jednoznačně měla a to nejen díky

své velikosti, ale hlavně díky své relativní ekonomické prosperitě, kterou jí zajišťovaly naleziště ropy (Ojo 1980: 572-574). V době kdy probíhala diplomatická jednání Nigérie s ostatními státy ohledně ekonomické spolupráce, probíhala též jednání Evropského hospodářského společenství s africkými státy a státy Karibiku o vzájemné spolupráci. V těchto jednáních byla Nigérie africkým lídrem a to pomohlo k ní vzbudit důvěru u ostatních států Západní Afriky, nigerijští představitelé hlásali, že pro jednání s jednotnou Evropou, je nutné, aby též africké státy byly jednotné. Nigérie byla ve svých snahách podporována Togem a v roce 1972 generál Gowon a tožský prezident Eyadéma oznámili založení Západoafrické ekonomické komunity (WAEC). Vytvoření této nigerijsko-tožské unie mělo mít demonstrativní efekt, který měl ostatním státům ukázat, že spojení chudé země s regionálním hegemonem, může být prospěšné pro obě strany. Tato unie měla též demonstrovat, že rozdílné oficiální jazyky a koloniální historie nejsou překážkou ve vzájemném obchodu (Ojo 1980: 576-579; Okolo 1985: 128).

Dalším způsobem, kterým se Gowon a jeho spolupracovníci snažili frankofonní státy přimět k participaci ekonomické integraci, bylo vypisování šeků na různé projekty daných států a vůbec na cokoliv co lídři států zmínili. Tak se rozvinul v africké (nigerijské) politice fenomén, jehož anglický název je „*spraying*“ (Bach 1983: 21).

Jednání s frankofonními státy nebyla jednoduchá. Jejich rétorika byla taková, že k vytvoření jedné ekonomické integrace již došlo (CEAO) a tak není nutná další, ale spíš by se ta současná měla rozšířit. Senegalský prezident o CEAO prohlásil, že je to první krok k vytvoření entity, která bude dosahovat od Mauritánie až po Angolu, k ničemu takovému však nikdy nedošlo (Gandois 2009: 73).

Po dlouhých vyjednáváních, která trvala skoro pět let, bylo 28. 5. 1975 založeno Hospodářské společenství západoafrických států. Zakládající smlouva byla podepsána v Lagosu 15 státy, kterými byly Benin, Burkina Faso, Pobřeží Slonoviny, Gambie, Ghana, Guinea,

Guinea-Bissau, Libérie, Mali, Mauritánie, Niger, Nigérie, Senegal, Sierra Leone a Togo. Smlouva se stala platnou 23. června téhož roku, kdy ji ratifikovalo požadované minimum sedmi států. O dva roky později došlo k rozšíření ECOWAS o jeden stát, kdy se k uskupení připojily Kapverdy (Global Edge 2013b).

3.2 Motivy států ke vstupu do ECOWAS

Faktory, které nakonec vedly jednotlivé státy k podepsání Lagosské smlouvy zakládající ECOWAS je nutné zmínit, jelikož z části vysvětlují to, jakých výsledků organizace dosáhla v letech následujících po jejím založení a jakým způsobem kooperace mezi státy fungovala, zda-li tu vůbec nějaká forma spolupráce byla. Samotná vyjednávání o vstupu do ECOWAS ukázala, že ne všechny státy sdílí všeobecné nadšení a entuziasmus pro vytvoření nové regionální ekonomické integrace, toto platilo hlavně pro frankofonní státy. Samozřejmě zde byly u většiny států některé společné ideje a motivy, z velké části ovlivněné africkou intelektuální elitou, panafricanismem a charakterem postkoloniální doby, které byly zmíněny na počátku této práce jako obecné motivace všech afrických regionálních procesů, ale nežli motivy založené na společných idejích, byly to spíše materiální faktory, které ovlivňovaly státy v rozhodnutí vstoupit do ECOWAS a v neposlední řadě pak individuální zájmy politických vůdců daných států (Gandois 2009: 75).

Mezi společné motivace západoafrických států patřilo oproštění se od vlivu na koloniálních mocnostech a dosažení soběstačnosti kolektivní spolupráci a napodobit tak úspěch, který v té době zažívalo Evropské hospodářské společenství a také dosáhnout pozice, která by západoafrickému regionu poskytla větší sílu na mezinárodní scéně. Obecně úspěch Evropského hospodářského společenství přiměl země třetího světa k tomu, aby se o podobnou integraci pokusily samy, bez ohledu na to, že jejich ekonomické a politické podmínky byly zcela

nesrovnatelné. Dalším ze společných důvodů byl zájem na vytvoření většího západoafrického trhu (Ogbeidi 2010: 481, 486).

Nigérie stát, který se o vznik ECOWAS zasazoval nejvíce, měla hned několik partikulárních důvodů, proč vytvořit hospodářskou organizaci integrující všechny státy západní Afriky. V první řadě bychom měli zmínit, že vedoucí postavení Nigérie v regionu bylo a je mnohými africkými elitami, považováno jako nezadatelné právo a to hlavně díky rozloze Nigérie, které musí Nigérie následovat a chránit. Velkou roli také hrál fakt, že v letech 1967-1970 probíhala na území Nigérie občanská válka, při které byl na jihovýchodě území vyhlášen secesionistický stát Biafra. Republika Biafra byla podporována a uznána Francií a Pobřežím Slonoviny. Tato situace silně ovlivnila směřování nigerijské zahraniční politiky, kdy si Nigérie uvědomila, že udržování dobrých vztahů se sousedními státy je rozhodující pro bezpečnost země. A přes veškerou rivalitu a diverzitu anglofonních a frankofonních států, bylo v zájmu Nigérie s blokem bývalých francouzských kolonií spolupracovat. Přestože si Nigérie chtěla vytvořit a udržet dobré vztahy s bývalými koloniemi Francie, její druhou prioritou bylo tak paradoxně dosažení zmírnění a vyvážení vlivu Francie v regionu. V neposlední řadě zde nechyběla motivace ekonomická, společná pro všechny státy (Gambari 1991: 18-19).

Jak již bylo řečeno, byly to frankofonní státy, které se vstupu do ECOWAS zdráhaly a které bylo nutné přesvědčovat o jeho výhodnosti a důležitosti jak pro celý region, tak pro samotné státy. Můžeme říci, že státy ze vstupu těžily finančně a to díky šekům, které předseda nigerijské vlády Gowon vypisoval, i když tento benefit, byl pouze dočasný i tak měl na státy vliv. Paradoxní byla situace, kdy organizace CEAO, která byla vytvořena v roce 1974 měla být vyvažující ekonomickou silou Nigérii, k čemuž ale nedošlo, jelikož paradoxně ekonomika Nigérie v té době sílila díky ropnému šoku, který nastal v roce 1973 (Bach 1980: 609-610).

Kromě toho, že země západní Afriky viděly ECOWAS a spolupráci s Nigérií jako něco z čeho by mohly ekonomicky profitovat, měly každá také své geopolitické důvody. Například Togo se nikdy necítilo být součástí frankofonní komunity a v podpoře Francie jako svého ekonomického a bezpečnostního garanta si nebylo tak jisté jako některé z frankofonních států, na rozdíl od nichž mělo s Nigérií vřelé vztahy. Další ze států, který měl své vlastní geopolitické zájmy participovat na ECOWAS, byla Guinea, která ač byla frankofonním státem, nebyla členem CEAO. Guinea měla obavy ze svého sousedního státu Senegalu, jemuž nedůvěřovala a obviňovala ho z toho, že se spolu účastnil portugalské invaze do Guinei. (Ojo 1980: 593). Další frankofonní stát Niger, v podstatě neměl jinou možnost než participovat na organizaci ECOWAS, jelikož to bylo v jeho vlastním zájmu, jelikož je státem, který nemá vlastní přístup k moři a je v tomto případě na Nigérii závislý. Významný je též fakt, že jižní Niger a severní Nigérii pojí velmi silné etnické vazby. Ostatní státy regionu, ačkoliv neměly na Nigérii silné geopolitické vazby ani žádné důvody bezpečnostního charakteru, viděly, že vzniku ECOWAS v podstatě nic už nebrání a brzy se stane realitou. Rozhodly pro vstup do organizace raději, než aby z ní zůstaly vyloučeny. Na základě těchto faktů mnozí tvrdí, že zakládající smlouva ECOWAS není produkt vzájemné shody, ale deklaráce specifických zájmů jednotlivých členských států (Gandois 2009: 75).

3.3 Lagoská zakládající smlouva a její limity

Mnozí teoretikové tvrdí, že zástupci jednotlivých členských států ECOWAS měli pocit, že již mnoho bylo dosaženo pouze tím, že Lagoská smlouva zakládající ECOWAS byla podepsána a ratifikována. Přestože fungování Hospodářského společenství západoafrických států mělo být založené na vzájemné kooperaci a vůli dosáhnout společně vytyčených cílů, tak se zdálo, jako kdyby většina členských států fakt, že jsou členem

ECOWAS, ignorovala a nepřipouštěla si závazky vyplývající z členství. Spolupráce států ECOWAS od počátku fungování organizace byla značně problematická a individuální motivace jednotlivých států, ovlivňovaly celý proces integrace. Státy byly neochotné vzdát se své suverenity a očekávaly zisky, aniž by pro ně musely něco podstoupit (Okolo 1985: 142). Současně se v průběhu let ukázalo, že zakládající smlouva ECOWAS byla sepsána tak, že ve výsledku dávala ECOWAS jako nezávislé regionální organizaci pouze velmi malé pravomoci (Kufuor 2006: 31).

3.3.1 Cíle ECOWAS

Lagoská smlouva z roku 1975 se skládá z 65 článků rozdělených do 16 hlav. Čl. 2 zakládající smlouvy ustavoval společné cíle organizace. Hlavním cíl organizace byl zřejmý, tím byla ekonomická spolupráce a rozvoj ve všech sférách a to hlavně v oblasti těžkého průmyslu, transportu, telekomunikací, energetického průmyslu, zemědělství, přírodních zdrojů, obchodu, financí, kulturních a sociálních otázkách a díky tomu tak dosáhnou zlepšení podmínek obyvatel žijících na území ECOWAS a dosažení ekonomické stability a utužení vztahů mezi členskými státy. Na základě čl. 2 mělo dojít k liberalizaci obchodu, eliminaci cel, snížení administrativních obchodních opatření, snížení překážek, které brání volnému pohybu osob, služeb, zboží a kapitálu. Dále zde byl požadavek na harmonizaci zemědělských a průmyslových politik, vytvoření kompenzačních mechanismů vyrovnávající ztráty vzniklé zrušením cel a v neposlední řadě, zde byl cíl harmonizovat měnové politiky jednotlivých států. Cílem ECOWASU bylo tedy postupně dojít do takového stupně integrace, kdy by měla být odstraněna veškerá cla a zaveden společný trh (Smlouva ECOWAS 1975).

Avšak zavedení společnému trhu, nejprve předchází vytvoření celní unie, podle Lagoské smlouvy, měla být celní unie vytvořena do 15 let od

založení organizace. Celní unie měla být vytvořena ve třech fázích, v prvních dvou letech mělo dojít ke sjednocení dovozních cel, poté mělo následovat osm let, během kterých mělo dojít k postupnému snižování dovozních cel mezi členskými státy až k jejich úplnému zrušení. Poslední fází mělo být vytvoření společného vnějšího sazebníku pro zboží ze třetích zemí (Adamcová – Gombala 2001: 26).

3.3.2 Institucionální struktura ECOWAS dle zakládající smlouvy

Hlavním orgánem organizace se stal **Úřad hlav států a vlád**, který dle smlouvy zodpovídá za řízení organizace a kontrolu její činnosti a za realizování cílů společenství. Scházet se má minimálně jednou do roka. Každý rok měla být ustanovena předsednická země, která předsedá setkání Úřadu hlav států a vlád (Smlouva ECOWAS 1975).

Dalším orgánem byla **Rada ministrů**. V radě ministrů jsou vždy zastoupeni dva zástupci z každé členské země. Rada ministrů je zodpovědná za fungování a rozvoj společenství a také dává doporučení Úřadu hlav a států, týkající se opatření v oblasti spolupráce a stanovuje rozpočet organizace. Rada ministrů se schází minimálně dvakrát ročně, jedno z těchto setkání má vždy předcházet meetingu Úřadu hlav států a vlád. Předsedou Rady ministrů, je ministr ze země, která v daném roce předsedá setkáním Úřadu hlav a států (Okolo 1985: 137).

Výkonnou moc má na starost **Výkonný sekretariát**, který má řídit a spravovat vedení administrativních záležitostí ECOWAS a jeho přidružených institucí. Jeho sídlem byl stanoven Lagos (Nigérie). V čele výkonného sekretariátu je **Výkonný tajemník**, který je jmenován Úřadem hlav států a vlád na 4 roky a může být znovu zvolen pouze jednou. Prvním Výkonným sekretářem se stal Aboubakar Outtara z Pobřeží Slonoviny (Gandois 2009: 78).

Dále jsou podle článku 9 stanoveny **technické a speciální komise**, které se zabývají specifickými programy a projekty, které se

organizace rozhodla realizovat. Ve smlouvě, z roku 1975 jsou ustanoveny 4 stálé komise – komise pro obchod, cla, imigraci, finance a platby, dále pak komise pro průmysl, zemědělství a přírodní zdroje. Třetí stálou komisí dle původní smlouvy byla komise pro dopravu, telekomunikaci a energetiku a poslední ustanovenou komisí byla komise pro sociální a kulturní záležitosti (Okolo 1985: 138).

V Lagoské smlouvě o založení ECOWAS nebylo žádné výslovné ustanovení, které by státy explicitně vyzývalo k politické spolupráci. Nebyla zde ani zmínka o regionální bezpečnostní spolupráci. Důležitým bodem, který smlouva postrádala, bylo jakékoliv ustanovení o závaznosti rozhodnutí Úřadu hlav států a vlád, což státům dávalo velkou volnost a možnost implementovat pouze taková rozhodnutí, která jsou v souladu s jejich národními zájmy a plány (Kufuor 2006: 23). Smlouva neustanovuje žádný parlament a všechna rozhodnutí byla tak v rukou Úřadu hlav států a vlád, tedy v rukou západoafrických politických lídrů. Nebyla zde žádná forma spolupráce s veřejností, tedy soukromým sektorem. Také role sekretariátu byla spíše formální a čistě administrativní, bez významných pravomocí. Participace států v ECOWAS, jim měla zaručit lepší vyjednávací pozici s okolním světem, než by měly, kdyby jednaly pouze samy za sebe. Sekretariát nebyl ani zmocněn k tomu, aby mohl jednat jménem ECOWAS na mezinárodní scéně, čímž byl úplně podryt jeden z motivů vedoucích k integraci a to dosažení významnějšího postavení při vyjednávání na mezinárodní scéně (Gandois 2009: 78).

Tyto mezery se z dnešní perspektivy zdají jako jedny z klíčových, jelikož díky nim bylo fungování regionální organizace velmi oslabeno a prakticky neměla žádnou sílu, vynutit si svá rozhodnutí. Neexistence bezpečnostního mechanismu a právního rámce v oblasti míru a bezpečnosti se projevila jako problém na počátku 90. let 20. století, kdy v regionu západní Afriky začaly bouřit občanské války.

3.4 První kroky ECOWAS k integraci

ECOWAS jako hospodářské uskupení mělo jako hlavní cíl postupnou ekonomickou liberalizaci v regionu, která povede k vytvoření společného trhu. V letech 1975-1990 bylo vydáno několik protokolů, které měly nastartovat integraci v západním regionu Afriky. V roce 1975 došlo k podepsání protokolu o vzniku Fondu spolupráce, kompenzace a rozvoje. Tento fond byl vytvořen za cílem podpořit vyrovnaný rozvoj členských států a zajistit spravedlivou redistribuci prostředků mezi členy ECOWAS tak, aby se financí dostalo těm, kteří profitují z organizace nejméně. Jako sídlo instituce bylo vybráno hlavní město Toga Lomé (Greer 1992: 27).

K prvnímu ustanovení v rámci programu na liberalizaci obchodu došlo v roce 1979, kdy ECOWAS přijal protokol o Zavádění jednotných celních a statických nástrojů. Tento dokument zavedl používání určitých typů celních dokumentů, které měly usnadnit obchod mezi členskými státy a napomoci tak liberalizaci obchodu. Celními dokumenty, které byly zavedeny, jsou osvědčení o původu zboží, potvrzení o pohybu zboží, proclení zboží pro domácí užití, vstup exportu, celní prohlášení pro skladování zboží, celní prohlášení pro dočasný oběh, re-exportní dokumenty, schéma mezistátní silniční přepravy ECOWAS a dokument na regulaci kódování celních, statistických a daňových režimů. Na tento projekt liberalizace obchodu navazuje program automatizovaného systému řízení celních dat, který byl vytvořen v roce 1983 a uveden do provozu až po 7 letech od svého vytvoření Počítačovým centrem ECOWAS (Adamcová – Gombala 2001: 27).

Další krok k liberalizaci byl podniknut vydáním Dohody o volném pohybu občanů v roce 1979. Tato dohoda obsahuje tři fáze. První fází je právo na vstup a zrušení víz do zemí v rámci ECOWAS. Druhou fází je právo na usazení se a poslední fáze předpokládá právo založit si podnik v kterékoliv členské zemi ECOWAS. V současné době je plně

implementována první fáze protokolu, implementování druhé fáze začalo v roce 1989. Občané ECOWAS mají tedy právo cestovat bez víz v rámci zemí ECOWAS, pokud doba jejich setrvání v daném státě nepřekročí 90 dní. Právo usadit se, nemohou občané stále ještě uplatňovat ve všech členských zemích. Pro větší usnadnění pohybu osob v rámci regionu byl v roce 2000 vydán protokol o zavedení jednotného typu cestovních pasů s emblémem ECOWAS. Od roku 2010 začaly členské země vydávat ECOWAS biometrické pasy (Adepoju – Boulton – Levin 2007: 2-5).

3.5 Faktory znesnadňující proces integrace v rámci ECOWAS

Přístup, jaký k integraci měly jednotlivé státy při vstupu do ECOWAS, zde byl již naznačen a i samotní představitelé ECOWAS si uvědomovali, že členové organizace nemají snahu a sebevětší zájem v určitých věcech postoupit a hlouběji tak region integrovat. Faktorů, které zpomalovaly integrační proces, bylo mnoho. Problémy které ECOWAS sužovaly, byly převážně politického a ekonomického charakter. Mnohé politické překážky, které vedly k neshodám, vyplývají z historické rozdílnosti vývoje jednotlivých států a z faktu, že neuběhly ani dvě dekády od dekolonizace a státy měly nejprve zájem na stabilizaci své domácí politiky a politice na regionální úrovni nepřirážovaly velkou důležitost. Dalším problémem, který přetrvává do současnosti, bylo členství států v několika organizacích, které si v podstatě konkurovaly. Zářným příkladem byla rivalita ECOWAS a CEAO, která zde již byla zmíněna. Členské státy CEAO upřednostňovaly vždy raději realizaci plánů v rámci CEAO nežli ECOWAS (Greer 1992: 31).

Nedostatek politické vůle a angažovanosti ze strany členských států byl jedním z nejzávažnějších problémů, díky kterému byl proces vytváření jakékoliv ekonomické spolupráce zpomalen, ne-li znemožněn. Ratifikace protokolů a jejich následná implementace na území jednotlivých států, se pro ECOWAS stala velmi těžce dosažitelnou

záležitostí a to nejen v počátcích fungování organizace (Van den Boom 2010: 37, 39). Prezident Nigérie Shangari na jednom ze summitů ECOWAS vyjádřil nelibost nad tím, že ratifikace protokolů trvá déle než je vhodné, ale co integraci negativně ovlivňuje ještě více, je fakt, že státy nejsou ochotny ratifikovaná rozhodnutí implementovat a tak jakékoliv známky regionální ekonomické kooperace nejsou vůbec viditelné v národních politikách států (Gandois 2009: 80). Jako důkaz nezájmu států může posloužit statistika, z níž vyplývá, že v letech 1978 – 1993 bylo podepsáno celkem 28 protokolů a dohod. Ghana byla jediným státem, který ratifikoval všechny dohody (Adamcová – Gombala 2001: 24). Očividný nezájem států o politiku ECOWAS by ještě umocněn, tím, že pravidelná setkání ECOWAS měla velmi nízkou účast. Dalším negativním vlivem zpomalujícím jakoukoliv spolupráci byly pozdní či vůbec žádné platby do společného rozpočtu ECOWAS. Od vzniku ECOWAS do revize zakládající smlouvy v roce 1993 pouze 4 státy (Burkina Faso, Pobřeží Slonoviny, Nigérie, Togo) pravidelně přispívaly do společného rozpočtu organizace. (Bach 1997: 85).

Státy regionu západní Afriky se potýkaly s ekonomickými problémy a nestabilitou svých měn, docházelo k nadměrnému tisknutí peněz a nadhodnocování měny. Měny nebyly směnitelné a to mělo vliv na nízké investice v regionu ECOWAS jako celku. Situace na mezinárodní úrovni byla taková, že donoři, měnové instituce či státy jako Francie a Velká Británie podporovaly finančně přímo jednotlivé státy, respektive každý podporoval své bývalé kolonie, než aby finanční podpora byla směřována do rozpočtu ECOWAS. Region jako celek měl v letech od svého založení do roku 1989 kladnou obchodní bilance, ale to pouze díky Nigérii, bez ní by byl výsledek záporný. Region také sužovala velmi nízká míra intraregionálního obchodu a ekonomiky si navzájem zůstávaly uzavřené (Greer 1992: 27-28, Okolo 1985: 125). Tento stav se sice od počátku 21. století zlepšuje a region států ECOWAS se podle Světové obchodní organizace v posledních deseti letech pravidelně umísťuje mezi třemi

prvními regionálními organizacemi v Africe s nejvyšší mírou intraregionálního obchodu, lepší bilanci v regionu Afriky než ECOWAS mají organizace SADC a COMESA (Hartzenberg 2011: 12).

Kromě problémů, které sužovaly jednotlivé členy ECOWAS a měly vliv na jeho fungování, měl ECOWAS také své vlastní interní problémy, se kterými se potýkal a potýká dodnes, i když ne v takové míře. S tím jak se organizace vyvíjela, bylo za potřebí více kvalifikované síly, která by obstarala administrativu. Avšak ECOWAS postrádal kvalitní a zkušené pracovníky, kteří by udržovali administrativní záležitosti organizace v chodu, nejenže pracovníků bylo málo, ale míra jejich kvalifikace a kompetentnosti byla nízká. Důvodem takové situace byl způsob, jakým byli pracovníci na svá místa vybíráni. Úředníci ECOWAS byli na své pozice dosazováni především na základě osobních vztahů, nežli na základě odbornosti a zkušeností pro daný post nutných. Korupce a různé uplácení na jakékoliv úrovni, nebylo výjimkou (Gandois 2009: 80).

Z výčtu zmíněných negativních faktorů, se kterými se organizace potýkala, od nevdle států mezi sebou spolupracovat po problémy v organizačních strukturách ECOWAS, je pochopitelné, že integrační snahy ECOWAS postupovaly velmi pomalu, ačkoliv k určitým pokrokům směrem k liberalizaci obchodu došlo.

4. Vývoj ECOWAS – od 90. let do současnosti

Následující kapitola je zaměřena na vývoj agendy ECOWAS od 90. let, kdy došlo k revizi smlouvy společenství. Za prvních 15 let fungování dosáhl ECOWAS rozporupných výsledků, mnoho projektů bylo realizováno se zpožděním nebo nebyly realizovány vůbec. Hlavní cíl společenství do 15 let od svého vzniku vytvořit společný trh v rámci zemí ECOWAS naplněn nebyl a zcela nebyly naplněny ani jeho jednotlivé fáze. Ačkoliv ECOWAS byl mnohými kritizován za svoji nefunkčnost a neschopnost plnit předsevzaté cíle, Thomas Greer vidí ECOWAS jako organizaci, které byla schopná přežít v neutěšených podmínkách svého regionu a vytvořit alespoň určité integrační základy, na kterých může stavět, což se mnohým organizacím zemí třetího světa nepovedlo. Jako příklad z afrického regionu dává Greer Východoafrické společenství založené v roce 1967, které nepřežilo ani 10 let své existence (Greer 1992: 1).

Bylo jasné, že aby se organizace mohla rozvíjet, bude zapotřebí provedení určitých legislativních změn, které povedou k posílení organizace. Většina států brala své členství jako akt potvrzení dobrého přátelství mezi sousedy, v očekávání, že z tohoto spojení budou těžit, aniž by musely něco obětovat. Takový přístup států musel být nutně změněn, aby existence ECOWAS měla smysl a ECOWAS nebyl pouze tak sdružením států bez reálné moci v regionu něčeho dosáhnout. V roce 1991 na summitu Úřadu hlav států a vlád, byla sestavena komise specialistů, kteří měli revidovat zakládající smlouvu ECOWAS (Lavergne ed. 1997: 38, 43).

Nová revidovaná smlouva byla podepsána 24. července 1993. Do roku 1995 ji ratifikovalo 11 z 16 členských států. Hlavním cílem organizace zůstala ekonomická integrace, která má směřovat k založení hospodářské unie v regionu Západní Afriky, zachování a upevnění ekonomické stability, zlepšení životní úrovně obyvatel regionu a

regionální integrace afrického kontinentu (Adamcová – Gombala 2001: 25). Smlouva přináší posílení organizace, které je přiznána jistá míra supranacionality a to díky institucionálním změnám, které tato smlouva zavádí. Dle smlouvy z Cotonou se ECOWAS má stát jedinou ekonomickou regionální organizací v regionu západní Afriky (Lavergne ed. 1997: 44).

Někteří akademici jako je Helene Gandois tvrdí, že hlavním impulsem pro vytvoření nové smlouvy a provedení institucionálních změn byla nestabilní bezpečnostní situace v regionu, která nakonec vedla k intervenci ECOWAS do Libérie, kde probíhala občanská válka (Gandois 2009: 82). Bezpochyby tato událost měla velký vliv na změny, které v rámci ECOWAS proběhly, avšak nemění to fakt, že původní smlouva obsahovala hrubé nedostatky, které způsobovaly pomalé fungování organizace a musely být odstraněny, aby mohl ECOWAS pokračovat ve svých integračních snahách (Kufuor 2006: 83).

4. 1 Instituce po revizi smlouvy

Na základě revize smlouvy, došlo k pozměnění kompetencí stávajících institucí s cílem tyto instituce posílit a posílit tak pozici ECOWAS. Také byly vytvořeny instituce nové. Dle revidované smlouvy má ECOWAS disponovat těmito institucemi: Úřad hlav států a vlád, Rada ministrů, Parlament, Hospodářská a sociální Rada (dosud nebyla ustanovena), Soudní dvůr, Výkonný Sekretariát, Kooperační, kompenzační a rozvojový fond, Speciální technické komise a dále pak Úřad hlav států a vlád má právo ustanovit i instituce jiné (Smlouva ECOWAS 1993).

I po revizi smlouvy zůstává institucionální struktura velmi hierarchická a hlavním orgánem je **Úřad hlav států a vlád**, jež dohlíží na realizaci cílů ECOWAS a na fungování institucí. Rozhodnutí této instituce jsou závazná, vstupují v platnost 60 dní od doby, kdy byla Úřadem

vydána (Smlouva ECOWAS 1993). Dalším orgánem, kterým ECOWAS disponoval již dříve je **Rada ministrů**, která zodpovídá za správnou funkci a rozvoj společenství ECOWAS schvaluje rozpočet a koordinuje jednotlivé politiky organizace (International Democracy Watch 2012).

Dále pak smlouva ustavuje **Parlament**, který slouží jako poradní orgán organizace. Parlament poskytuje poradní stanovisko v otázkách, které mají významný vliv na integrační proces. Patří sem dodržování lidských práv, propojení komunikačních a telekomunikačních linek, zdraví, vzdělání a revize základních textů organizace (International Democracy Watch). Protokol ustavující parlament byl vydán v roce 1994, avšak instituce začala plně fungovat až 14. března 2002. Parlament má 115 členů, každý ze států má zastoupeno minimálně 5 členů a dále jsou místa odvislá od počtu obyvatel členských států. Nigérie, která je nejlidnatější zemí regionu má v parlamentu 35 míst, Ghana 8, Pobřeží Slonoviny 7, Burkina Faso, Guinea, Mali, Niger a Senegal mají všichni 6 zástupců v parlamentu, zbytek členských států 5 zástupců. Členové parlamentu jsou voleni z Národních shromáždění členských států. Z toho složení je vidět jednoznačná dominance Nigérie (Parlament ECOWAS 2012). V současnosti se diskutuje o přímé volbě do parlamentu a rozšíření jeho pravomocí a kromě toho by zástupci chtěli v dohledné době zřídit úřad parlamentního ombudsmana (Modern Ghana 2013).

Výkonným orgánem ECOWAS byl až do roku 2007 Výkonný sekretariát. V tomto roce došlo ke změně, kdy byla místo sekretariátu zavedena **Komise**. Tato změna měla mimo jiné vést k posílení integračního procesu, jelikož podle nového právního režimu je založena na principu supranacionality. Komisi tvoří prezident, viceprezident, a 7 komisařů. Každý z komisařů má odpovědnost za specifickou oblast spolupráce. Těmito oblastmi jsou administrativa a finance, zemědělství, životní prostředí a vodní zdroje, dále pak lidský rozvoj, infrastruktura, makroekonomická politika, politické záležitosti, mír a bezpečnost, obchod, cla, průmysl a volný pohyb. Komise vytváří doporučení ve všech

oblastech, kterými se organizace ECOWAS zabývá a poskytuje odborné poradenství. Rozhodnutí komise nejsou závazná (Komise 2007).

Soudní dvůr je novým orgánem, vytvořeným na základě čl. 6 a 15 smlouvy z Cotonou. Soudní dvůr začal fungovat v roce 2001, má 7 členů, jimiž jsou nezávislí soudci voleni Úřadem hlav států a vlád na 4 roky. Hlavní funkcí Soudního dvora je interpretace smlouvy ECOWAS a protokolů s ní souvisejících, pokud dojde k neshodám mezi aktéry v rámci ECOWAS. Dále má Soudní dvůr sledovat dodržování lidských práv na území států ECOWAS. Stížnosti k Soudnímu dvoru mohou podávat členské státy ECOWAS, instituce a korporace existující v rámci ECOWAS (Soudní dvůr 2012).

Finanční institucí ECOWAS je **Investiční a rozvojová banka** (EBID). O jejím vzniku se rozhodlo v roce 1999. Fungovat začala v roce 2003, kdy nahradila Fond spolupráce, kompenzace a rozvoje, který fungoval od založení ECOWAS. EBID financuje projekty a programy podporující ekonomický a sociální rozvoj států ECOWAS, poskytuje státům půjčky a spolupracuje s mezinárodními ekonomickými institucemi (EBID 2011). Dalšími institucemi, se kterými ECOWAS spolupracuje, jsou ECOBANK a ECOMARINE. ECOBANK je panafrická banka fungující na území 33 afrických států (ECOBANK 2013). ECOMARINE slouží jako námořní přepravní společnost a její fungování má přispět ke zlepšení meziregionálního obchodu a pohybu zboží a osob (NCA 2003).

Instituce a speciální kanceláře ECOWAS se potýkají s kapacitními problémy, s nedostatkem technického vybavení a s nedostačujícími prostory, odkud mohou řídit svoji agendu. Problém nedostatečného zázemí je nejviditelnější na národní úrovni integrace. ECOWAS zřídil v každé zemi úřad, který má zprostředkovávat agendu ECOWAS místním ministerstvům. Tyto úřady ale povětšinou nedisponují vlastními prostory a jsou přiřazeny tam, kde je zrovna místo. Například v Nigérii, která měla dříve zřízené ministerstvo pro regionální integraci, je dnes speciální kancelář ECOWAS připojena k ministeriu zahraničních věcí. V Burkině

Faso je tato jednotka součástí ministerstva hospodářství a rozvoje a v Senegalu došlo k přidružení kanceláře ECOWAS k ministerstvu pro NEPAD. Z výše uvedeného vyplývá, jak státy k agendě ECOWAS přistupují. V komparaci s prvními 15 lety fungování organizace, se jejich angažovanost v subregionální politice i přes veškeré legislativní změny zásadním způsobem nezměnila. A to také platí i pro nízký počet ratifikovaných protokolů (Černický 2007: 2-3).

4.2 Spolupráce v oblasti bezpečnosti

Bezpečnostní spolupráce států ECOWAS je jednou z nejúspěšnějších agend této organizace, mnozí tuto oblast spolupráce vidí jako jediný úspěch ECOWAS, který se původně zaměřoval výhradně na ekonomickou spolupráci. Jak již bylo řečeno, v zakládající smlouvě ECOWAS nebyl věnován prostor bezpečnostním otázkám (Gandois 2009: 82). Avšak ačkoliv ECOWAS vznikl, jako regionální ekonomická organizace, jednotliví členové se obávali o bezpečnost svého státu a také o přežití jejich stávajících režimů. Tato obava vedla státy v roce 1978 k podepsání Protokolu o nešíření agrese a v roce 1981 k podepsání Obranného paktu. Přijetím obranného paktu státy adoptovaly principy kolektivní bezpečnosti a kolektivní obrany. Čl. 2 tohoto paktu říká, pokud je někdo z členů skupiny napaden, je to definováno jako napadení proti celé komunitě. Na tento článek navazuje čl. 3, který členským státům zadává ochránit stát, jež je napaden. Protokol o nešíření agrese však nevytvářel žádnou stálou armádu ECOWAS či jiné bezpečnostní struktury. Je důležité říci, že jednotliví vůdci nebrali tyto pakty jako dohodu na ochranu komunity, ale jako součást své strategie jak ochránit svůj režim a upevnit tak svoji pozici či jiné partikulární zájmy (Francis 2010: 92). Jako jiné protokoly, tak i tyto týkající se bezpečnosti postrádaly donucovací prostředky a byly ratifikovány pouze některými členskými státy. A jak tomu bylo po celou dobu existence ECOWAS i v otázce

bezpečnosti se projevily nikdy neutuchající tenze mezi anglofonní a frankofonní částí Západní Afriky, kdy frankofonní státy odmítaly přijmout principy obranného paktu. Avšak i přes všechny nesnáze právě tyto bezpečnostní dokumenty využil ECOWAS na podporu své intervence do Libérie (Jörgel, Utas 2007: 31).

4.2.1 Občanská válka v Libérii

Cílem této podkapitoly není podrobně vylíčit průběh občanské války Libérii, ale ukázat čtenáři jaký tato událost měla vliv na agendu ECOWAS a také poukázat na rozdílné pohledy členských států ECOWAS týkající se intervence do Libérie. Od 80. let 20. století stál v čele Libérie vojenský diktátor Samuel K. Doe, který se k moci dostal převratem. Doova vláda se vyznačovala trvalou brutalitou, čistkami domnělých či skutečných nepřátel státu a obrovským ekonomickým úpadkem Libérie. Proti Doovi se tak na Pobřeží Slonoviny zformovala Národní vlastenecká fronta Libérie (NPFL), jejímž vůdcem byl Liberijec Charles Taylor. V prosinci 1989 Taylor s NPFL vtrhl do Libérie s cílem svrhnout Samuela Doa a získat vládu v Libérii pro sebe. Taylorova invaze se brzy dostala do stavu občanské války, která trvala více než deset let (Arthur 2010: 7). Brzy se k Taylorovi připojily i jiné skupiny, jednou z nich byla Nezávislá národní vlastenecká fronta (INPFL) vedená Princem Johnsonem, který zavraždil Samuela Doa v roce 1990. Po jeho zavraždění boje pokračovaly (Jörgel, Utas 2007: 17).

Válka v Libérii neochromila pouze samotný stát, ale měla vliv na vývoj většiny zemí západního regionu Afriky a také na vývoj společenství ECOWAS. Taylor byl podporován finančně a materiálně Lybií, Pobřežím Slonoviny a Burkinou Faso (Jörgel, Utas 2007: 17-18). Každá z těchto zemí měla různé důvody proč podpořit Taylora, vůdce Pobřeží Slonoviny Felix Houphouet-Boigny podporoval NPFL, jelikož Samuel Doe zavraždil jeho zetě. Dalším z důvodů byl snadný přístup k liberijským přírodním

zdrojům. Ostatní státy, s kterými Libérie sousedí, měly zájem na tom, aby došlo k rychlému uklidnění situace a uzavření míru, jelikož se nepokoje přemístily i na jejich území a také se zde uchýlovalo velké množství liberijských uprchlíků. Stejný problém trápil Ghanu a Nigérii přestože s Libérií nesousedily, na jejich území proudily tisíce uprchlíků. Jedním z důvodů byla jazyková blízkost, jelikož všechny tyto státy jsou stejně jako Libérie anglofonními zeměmi (Gandois 2009: 83).

Přístup ECOWAS ke konfliktu a rozhodnutí intervenovat nezáviselo pouze na jednotlivých zájmech států, ale dalším faktorem, který ECOWAS přiměl jednat v této záležitosti, byla nečinnost mezinárodního společenství. Zpočátku jak Libérie samotná, tak i ostatní státy regionu očekávaly pomoc ze strany USA, jelikož z historického hlediska pojí USA a Libérii velmi úzké vazby. Avšak USA jakýkoliv zásah odmítly, v té době byla jejich partikulárním zájmem oblast Blízkého Východu a pozice Afriky byla marginalizována. Pro velmoci Francii a Velkou Británii též Afrika a její problémy nebyly prioritní záležitostí, zaměřovaly se spíše na znovusjednocení Německa a problémy, které v této době začínaly v Jugoslávii (Arthur 2010: 19).

ECOWAS jako vedoucí organizace Západního regionu Afriky zhodnotila situaci jako dále neudržitelnou a ohrožující celý region, avšak byla to Nigérie společně s Ghanou, která se rozhodla jednat ve jménu ECOWAS. V roce 1990 byla do Libérie vyslána Monitorovací skupina ECOWAS ECOMOG, aby zajistila příměří a ukončila občanskou válku. Po mnoha vyjednáváních v Ženevě byl vytvořen nový mírový plán, který byl podepsán v Cotonou (Benin) v červenci 1993. Tento plán zajistil účast mise OSN v Libérii (UNOMIL) a spolupráci jednotek OSN s ECOMOG na peacekeepingových operacích (Francis 2010: 96). Bylo to vůbec poprvé, kdy subregionální africká organizace spolupracovala s OSN na dosažení míru ve svém regionu. Tato spolupráce byla však velmi problematická a strany se často neshodly na tom, kdo jaké má kompetence a tak mírový plán z Cotonou bylo nemožné plně implementovat. V roce 1995 byla

podepsána Abudžská dohoda, se kterou souhlasily všechny válčící strany. Mír, který se díky ní podařilo postupně nastolit, byl velmi slabý. Boje v Libérii neustávaly až do roku 1996, kdy bylo vyjednáno příměří a následně v roce 1997 došlo k volbám, ve kterých byl Charles Taylor zvolen do úřadu prezidenta Libérie (Arthur 2010: 12).

Mír v Libérii nebyl pod vládou Taylora udržen na dlouho. V roce 1999 začala být situace v zemi opět velmi nestabilní a proti Taylorovi se vytvořilo hnutí Liberijci spojení pro usmíření a demokracii (LURD). Boje mezi LURD a stoupenci Taylora se postupně stupňovaly a v roce 2003 se do situace opět zapojil ECOWAS a podporoval mírová jednání mezi stranami. V srpnu 2003 byly v Libérii nasazeny jednotky ECOMOG což přispělo k podepsání příměří mezi stranami a vytvoření prozatímní vlády. V září téhož roku byla ustanovena další mise OSN pro Libérii tentokrát s názvem UNMIL, která nahradila síly ECOWAS (BBC 2012a).

4.2.2 Okolnosti ustanovení ECOMOG a jeho působení

Proces ustanovení ECOMOG nebyl snadný. Situace se kterou se ECOWAS musel vypořádat, byla pro tuto regionální organizaci velkou výzvou, jelikož se do té doby nikdy přímo v žádném konfliktu neangažovala a tato situace tedy neměla žádný precedent (Van den Boom 2010: 53). V květnu roku 1990 se konal summit ECOWAS, na kterém vystoupil nigerijský prezident Ibrahim Babangida s návrhem vytvořit Stálý mediační výbor (SMC). Summit Hlav států a vlád tento návrh akceptoval a SMC bylo ještě téhož roku zformováno – členy SMC byla Gambia, Ghana, Mali, Niger, Nigérie, a Togo. Později se přidaly i Guinea a Sierra Leone. SMC se poprvé sešlo v červenci 1990, kde ministerští zástupci jednotlivých zemí vytvořili plán, který byl postaven na dosažení příměří v Libérii a ochraně pozice Samuela Doa, jako vůdce Libérie. Plán také předpokládal vytvoření a okamžité nasazení Monitorovací skupiny ECOWAS (ECOMOG), která měla svým působením

napomoci dosažení příměří a ustanovení prozatímní vlády, než budou moci být vyhlášeny prezidentské volby. Právní podklady k vytvoření ad hoc monitorovací skupiny ECOMOG našel ECOWAS v dříve vytvořených dokumentech, kterými byly Protokol o nešíření agrese z roku 1979 a Obranný pakt z roku 1981 (Arthur 2010: 17).

SMC s ustanovením ECOMOG a jeho vysláním do Libérie souhlasilo, avšak pod velkým nátlakem ze strany nigerijského prezidenta Babangidy. V čele SMC byl gambijský prezident Jawara. Důvod byl jasný, Gambie jako neutrální malý stát s omezenými zájmy na konfliktu v Libérii mohla hrát roli mediátora v rámci ECOWAS a usnadnit tak situaci řešení konfliktu na půdě ECOWAS. Avšak byla to opět Nigérie, která prosadila plán intervence. Je nutné zmínit fakt, který zde hrál roli a to že Doe požádal o pomoc právě Nigérii a ne ECOWAS jako celek (Tavares 2011: 152).

Důvody, které vedly nigerijského prezidenta Babangidu k plánu vytvořit ECOMOG a intervenovat do Libérie jsou spekulativní, a odborníci nabízejí tři důvody jeho rozhodnutí. Prvním z nich je jeho blízký stav k liberijskému vůdci Samuelu Doovi, dalším pádným důvodem mohla být hegemoniální předurčenost Nigérie, která jí z principu nedovolovala být nečinná v takovém konfliktu. Jako poslední důvod je často zmiňována Babangidova snaha ospravedlnit se před světem, tím, že přinese řešení v takové krizi, jakou byla občanská válka v Libérii. Nigérie na počátku 90. let byla kritizována mezinárodním společenstvím za nerespektování lidských práv a vojenskou diktaturu, která v zemi panovala (Gandois 2009: 86).

Ačkoliv byl vedoucím jednotek ECOMOG Ghaňan a jednotlivé divize sestávaly z vojáků Gambie, Ghany, Sierra Leone a Nigérie, dominance Nigérie nešla přehlédnout. Celkem se do mise během 1. občanské války v Libérii zapojilo přes sedm tisíc vojáků ze zmíněných zemí. Ve 2. občanské válce jak již bylo řečeno, též zasahoval ECOMOG

s misí ECOMIL, jednotky ECOMIL byly z většiny tvořeny pouze vojáky z Nigérie (Arthur 2010: 12).

Intervence ECOWAS v Libérii, je samotnou organizací považována za velký úspěch a ukázala v té době potenciál, který ECOWAS v oblasti bezpečnosti má. Co se týče názorů světové komunity na působení jednotek ECOMOG v Libérii, ta hodnotí úspěšnost působení ECOMOG velmi sporně. Nigérie proklamuje, že do mise investovala přes 10 bilionů USD, mnozí pozorovatelé tvrdí, že většinu z těchto peněz si rozdělili velitelé mise, popřípadě tyto peníze nebyly investovány tam, kam by měly, jelikož vybavení jednotek ECOMOG bylo zastaralé neodpovídající potřebám armád členských států. Jednotky ECOMOG byly bez zkušeností a bez jakékoliv přípravy na takou situaci. Jak ve svém článku upozorňuje Tuck, místo aby ECOMOG chránil civilní obyvatelstvo a napomáhal k dosažení míru, tak sami jeho příslušníci rabovali domy, ničili majetek a nerespektovali lidská práva (Tuck 2000).

Nebyla to pouze intervence do Libérie, která později přiměla ECOWAS vytvořit a rozvíjet legislativní rámec bezpečnostní agendy organizace, ale také intervence v Sierra Leone velmi ovlivnila budoucí postupy ECOWAS v oblasti bezpečnosti. Občanská válka v Sierra Leone se datuje do roku 1991, kdy Jednotná revoluční fronta (RUF), podporována Taylorem z Libérie, začala ozbrojené povstání a snažila se ovládnout nejprve východ Sierry Leone. Sierra Leone je bohatým nalezištěm diamantů. Právě tento fakt byl jedním z hlavních důvodů občanské války, jelikož se jednotlivé skupiny snažily získat moc a ovládnout tak těžbu diamantů v zemi. V roce 1992 došlo k vojenskému převratu, ve kterém byl tehdejší prezident Joseph Momoh svržen a poslán do exilu a jako řídicí orgán státu byla ustanovena Prozatimní národní vládnoucí rada. Situace v zemi se nezlepšila a na nátlak z mezinárodního společenství byly v roce 1996 v Sierra Leone uspořádány demokratické prezidentské volby. Prezidentem se stal Ahmad Tejan Kabbah, avšak rok po zvolení byl Kabbah odstraněn

(Tavares 2011: 154). A právě v této situaci zasáhl ECOMOG. Poté co vyjednávání mezi RUF a ECOWAS ztroskotala, bylo na půdě ECOWAS rozhodnuto o intervenci do Libérie. V této situaci v rámci ECOWAS opět nefungoval všeobecný konsenzus a frankofonní státy byly proti intervenci. Avšak Nigérie prosazovala zásah v Sierra Leone, aby byly ochráněny demokratické principy a demokraticky zvolený prezident Kabbah, aby byl znovu dosazen do své pozice. ECOWAS vytvořil Mírový plán pro Sierru Leone, jehož součástí byla dohoda z Abidjanu z roku 1996, dohoda z Conakry podepsaná v roce 1997 a dohoda z Lomé z roku 1999 a také ustanovení peacekeepingové mise OSN UNOMSIL v roce 1998 a UNAMSIL v roce 1999. ECOWAS se plán zdařil alespoň ta část, která představovala odstranění vojenské vlády a dosazení prezidenta Kabbaha zpět do funkce v roce 1998 (Francis 2010: 97). Paradoxní je skutečnost, že ECOWAS v Sierra Leone zasahoval ve jménu demokracie a důvodem k intervenci bylo opětovné dosazení demokraticky zvoleného prezidenta zpět do funkce, avšak sama Nigérie v čele s prezidentem Abachou, byla v té době vojenskou diktaturou, což zpochybňovalo důvody intervence v očích členských států ECOWAS i mezinárodního společenství (BBC 2000).

Občanské války v Libérii a Sierra Leone se staly precedentem pro následující kroky, které se ECOWAS v oblasti bezpečnosti rozhodl podniknout. Intervence ECOMOG postrádaly jakoukoliv připravenost či společnou vůli členských států k zásahu a jejich jednání a zásahy nebyly výsledkem hlubší strategie. I přestože úspěchy intervenčních jednotek ECOMOG zůstávají sporné, můžeme říci, že alespoň částečně ECOWAS napomohl k uklidnění situace a hrál značně významnou roli při vyjednávání a uzavírání mírových smluv (Jörgel, Utas 2007: 21).

Je důležité si uvědomit, že za úspěchy ECOWAS v mírových řízeních a vytvoření ECOMOG nestojí pouze státy se silným postavením, jakým byla Nigérie, velkou roli při přetváření ECOWAS v bezpečnostní organizaci nasazení jednotek ECOMOG hráli také velmi schopní Výkonní

sekretáři ECOWAS v letech 1990 - 2003, jimiž byli Abas Bundu a později Mohamed Ibn Chambers, jejichž vůdcovské schopnosti napomohly tomu, aby rozhodnutí týkající se udržení míru a peacekeepingových misí vydaná Úřadem hlav států a vlád byla převedena do praxe (Francis 2010, 111).

Od prvního ad hoc ustanovení ECOMOG uběhlo přes dvacet let a jednotky ECOWAS nadále fungují v regionu jako hlavní garant bezpečnosti, často ve spolupráci s OSN jak tomu bylo i v Libérii a Sierra Leone. ECOWAS vyvinul propracovaný bezpečnostní mechanismus, který bude představen v následující kapitole, na jehož základě jsou vytvářeny vojenské a diplomatické mise vysílané do problémových států regionu. V současné době operují jednotky ECOMOG v Mali (BBC 2013).

4.2.3 Bezpečnostní mechanismus ECOWAS

Ustanovení, která byla v rámci ECOWAS přijata v oblasti bezpečnosti, byla výsledkem, který přinesly intervence ECOWAS v Libérii a Sierra Leone. Státy si uvědomily, že je nutné zaměřit se na oblast bezpečnostní spolupráce v rámci regionu v dlouhodobé perspektivě a změny, které se udály, musí být reflektovány v nové legislativě a integrovány do mandátu ECOWAS. Práci na nové legislativě, která by ECOWAS poskytla demokratický mandát jednat v oblasti bezpečnosti a obrany ve svých členských státech, započala konference v Yamoussoukru (Pobřeží Slonoviny) v roce 1998, kde se sešli ministři bezpečnosti a zahraničí členských států ECOWAS. Členové ECOWAS se shodli na tom, že ECOMOG zůstane hlavní páteří mírových misí a na nutnosti vytvořit stálý bezpečnostní mechanismus regionu pod záštitou ECOWAS. Výsledkem těchto jednání bylo v roce 1999 vydání **Protokolu k mechanismu pro předcházení konfliktů, řízení, řešení, udržení míru a bezpečnosti** (MCPMRPS). Tento protokol stanovil kritéria a cíle pro budoucí zásahy ECOWAS na území členských států. Protokol byl

podepsán v roce 1999 a postupně ho ratifikovalo pouze 6 z 15 členských zemí, avšak k implementaci protokolu a jeho vstupu v platnost je nutná ratifikace alespoň 9 státy (Gandois 2009: 157). Toto řeší čl. 57 protokolu, kde je vloženo ustanovení, díky kterému může Úřad hlav států a vlád svým podpisem stvrdit protokol a ten následně vstupuje v platnost (Protokol MCPMRPS 1999). V současnosti ECOWAS disponuje velmi propracovaným systémem institucí a bezpečnostních opatření a právě Protokol MCPMRPS položil základy tomuto mechanismu a tak je jeho přijetí velmi důležitým mezníkem v novodobé historii ECOWAS. Na podporu MCPMRPS byl v roce 2001 přijat další významný protokol a to **Protokol o Demokracii a dobrém vládnutí**, jehož cílem je podporovat a chránit demokracii a vládu práva (Diallo 2007: 3).

4.2.3.1 Protokol MCPMRPS (1999)

Hlavní cíle Mechanismu pro předcházení konfliktů, řízení, řešení, udržení míru a bezpečnosti jsou následující: vytvoření subregionálního mírového a bezpečnostního pozorovacího systému, dále pak systém řešení konfliktů, humanitární pomoc, budování míru a zajištění subregionální bezpečnosti, což zahrnuje boj proti transhraniční trestné činnosti, antikorupční opatření, opatření proti praní špinavých peněz, kontrolu šíření ručních palných zbraní (Protokol MCPMRPS 1999). Hlavními rozhodovacími orgány v rámci MCPMRPS jsou **Úřad hlav států a vlád, Komise a Vyjednávací a bezpečnostní rada (MSC)**. MSC v současnosti sestává z 15 zástupců členských států, aby rozhodnutí vydaná MSC byla platná, musí s nimi souhlasit alespoň dvě třetiny států. ECOWAS pověřil MSC schvalováním všech forem intervencí a právem schvalovat a následně vyslat politické a vojenské mise pokud je třeba (Bensah 2012).

Dalšími dvěma orgány podílejícími se na bezpečnostním mechanismu ECOWAS jsou **Komise pro obranu a bezpečnost (DSC)** a

Rada starších. Úkolem DSC je obstarání administrativních záležitostí týkajících se bezpečnostního mechanismu a také zajištění logistických požadavků nutných k peacekeepingovým misím. Rada starších (později přejmenována na Radu moudrých) má za úkol zprostředkovávat jednání mezi bojujícími stranami. Rada má 15 členů, každá země má v Radě jednoho zástupce, kterým je obvykle velmi zkušená a významná osoba daného státu (Gandois 2009: 88).

Součástí bezpečnostního mechanismu se stal **Systém včasného varování (ECOWARN)**, jehož zřízení přímo ukládá protokol MCPMRPS. Idea existence mechanismu, který by ECOWAS včasné varoval před vznikem konfliktů, byla zmíněna již v revidované smlouvě ECOWAS z roku 1993 a je inspirována celoafrickým konceptem Centrálního systému včasného varování (CEWS), jež byl představen Africkou unií v roce 1992 a později zakotven v Protokolu o míru a bezpečnosti AU z roku 2003. V roce 2003 byly vybrány indikátory včasného varování, které jsou na území států ECOWAS sledovány. Mimo bezpečnostní a politické indikátory tato sada obsahuje i indikátory týkající se cen základních potravin v regionu (př. rýže). Západní Afrika je v rámci ECOWARN rozdělena do 4 zón, která mají svá monitorovací ústředí. Každá země má dva klíčové informátory, kteří monitorují stav indikátorů a následně informace zasílají jak velitelstvím jednotlivých zón tak Komisy v Abuji. Prvním klíčovým článkem, který spolupracuje na Systému včasného varování, jsou vlády členských států a tím druhým je občanská společnost zapojená do monitorování přes Západoafrickou síť pro budování míru (WANEP), kam nevládní organizace přispívají svými informacemi. Na celoregionální úrovni jsou data analyzována Mírovým monitorovacím střediskem ECOWAS (PMC) (Tiruneh 2010: 15-17). Systém včasného varování ECOWAS je společně se systémem organizace IGAD CEWARN nejvyvinutějším mechanismem tohoto typu v celém regionu Afriky. Africká unie předpokládá vznik sítě systémů včasného varování, které by varovaly před vznikem konfliktů

v jednotlivých regionech, zatímco systém ECOWARN a CEWARN jsou plně funkční, ostatní regionální organizace mají projekty EWS pouze na papíře (Bensah 2012).

Podstatným článkem bezpečnostního mechanismu ECOWAS jsou **Pohotovostní síly ECOWAS (ESF)**. Pro potřeby EFS každá z členských zemí ECOWAS vyčlenila vojenské jednotky, v současnosti čítají Pohotovostní síly ECOWAS 6500 vojáků a jsou připraveny k nasazení dle pokynů v reakci na krize nebo ohrožení míru a bezpečnosti. ECOWAS však dlouhodobě řeší kapacitní problémy a nedostatečnou profesionalizaci svých vojáků. ECOWAS si však je těchto limitů vědom a snaží se o zlepšení. Na výcviku vojenských sil ECOWAS se podílí OSN, USA, Velká Británie, Francie i EU (Cilliers – Malan 2005:7).

V roce 2008 byl přijat rámec Předcházení konfliktů, jehož hlavním cílem je posilování bezpečnostní architektury regionu a snaha o větší kooperaci a zapojení agendy prevence konfliktu do národních politik států (Bensah 2012). S bezpečnostním mechanismem souvisí i přijetí Memoranda o porozumění v letošním roce, na základě kterého byla uzavřena dohody s 10 vzdělávacími institucemi zaměřenými na bezpečnost a budování míru v regionu. Hlavním cílem memoranda je vzdělávání a výcvik Pohotovostních sil ECOWAS, institucí ECOWAS a organizací sdružujících občanskou společnost (Panapress 2013).

4.2.3.2 Protokol o demokracii a dobrém vládnutí (2001)

Tento protokol je také často nazýván protokolem doplňkovým, jelikož doplňuje protokol MCPMRPS z roku 1999. Dle ECOWAS je mezi bezpečností regionu a demokracií úzké spojení, dá se říct, že ECOWAS vidí v šíření demokratických principů a respektování práva způsob jak předejít konfliktům, které region sužují (Diallo 2005: 3).

Protokol o demokracii a dobrém vládnutí nabyt účinnosti v roce 2005, kdy byl ratifikován potřebným minimem 9 zemí. Je paradoxní, že tento protokol o šíření demokratických principů ratifikovalo více států než

protokol MCPMRPS, přestože mezi nimi byli tací vůdci, kteří dosáhli prezidentského křesla násilným převratem, jako například tožský prezident Eyadema (Gandois 2009: 90). Hlavním cílem tohoto protokolu je posílit závazky k demokracii, rozvoji a míru a existence právních států respektujících vládu práva a přijetí společných principů týkajících se správy věcí veřejných. V protokolu je mimo jiné věnován prostor volbám a jejich monitorování, dále pak roli ozbrojených sil, policie a jiných bezpečnostních jednotek v demokracii a také lidským právům (Diallo 2005: 2).

Protokol také zavádí nulovou toleranci ECOWAS k dosažení moci protiústavními prostředky a ECOWAS si vyhrazuje právo zasáhnout proti takovým aktivitám. V praxi by to mělo znamenat boj proti státním převratům a ilegálnímu svržení demokraticky zvolených vlád států a také šíření kultury demokracie v regionu. Pokud k získání vlády v zemi nedojde na základě svobodných, spravedlivých a transparentních voleb ECOWAS disponuje mechanismem sankcí, které proti danému státu může využít, nejvyšším typem sankce, je suspendace státu z rozhodovacích institucí ECOWAS. ECOWAS se tak snaží o to, aby v jeho členských státech byly nastoleny civilní vlády, respektující demokratické principy a usazuje se o odstranění vlivu armády na vládnoucí složky v zemi. Součástí mandátu ECOWAS jsou také volební pozorovací mise, které ECOWAS vysílá do svých členských států (Ebobrah 2007: 5).

Jak již bylo dříve řečeno státní převraty, vojenské diktatury a úzké vztahy armády s vedením země jsou typickým znakem Západní Afriky a ECOWAS si začíná uvědomovat, jestli tento stav bude pokračovat dál cíle organizace jak v oblasti bezpečnosti, tak i v oblasti ekonomické spolupráce jsou ohroženy, a tak se ECOWAS na základě svých mandátů snaží tuto situaci řešit.

4.2.3.3 Protokol MCPMRPS (1999) a Protokol o Demokracii (2001) v praxi

Díky hluboce zakořeněnému militarismu na vedoucích pozicích státní správy a tradici státních převratů není pro ECOWAS jednoduché prosazovat svůj mandát, avšak snahy v implementaci protokolů tu jsou.

Poprvé ECOWAS prověřil svůj mandát jednat proti neústavnímu způsobu získání moci v roce 2005 v Togu, kdy zemřel tožský prezident Gnassingbé Eyadéma. Dle ústavy Toga mají v takové situaci být uspořádány prezidentské volby během 60 dní. Avšak toto vojenství představitelé Toga nechtěli respektovat a do čela státu se snažili dosadit syna zemřelého prezidenta Faure Gnassingbého. ECOWAS spolu s EU a AU hrozili Togu sankcemi, pokud nebude následován ústavní proces. Fauré ustoupil a v květnu téhož roku byly uspořádány prezidentské volby, jejichž vítězem se stal Fauré (Arthur 2010: 18–19).

Nejvyšší sankce, kterou je suspendování členského státu z rozhodovacích orgánů ECOWAS, byla využita poprvé v případech Nigeru a Guinei. Guinea byla suspendována v roce 2008, kdy došlo k převratu, který vedl kapitán David Camara. Camara ignoroval výzvy ECOWAS na ustanovení Národní přechodné rady, která by zemi v zemi zajistila přechod k civilní vádě. Situace v Guineii byla vyostřená a poté co Camara vydal prohlášení, kterým se staly protesty a stávky nelegální, vypukly v Guinei demonstrace, které byly násilně potlačeny vojskem. Situace se změnila po nezdařeném atentátu na Camaru, který se rozhodl vzdát se svého postu ve prospěch Národní přechodné rady. Rada zajistila upořádání nových prezidentských voleb v červnu 2010 a vydala prohlášení, jež zakazovala kandidaturu příslušníků armády. Volby byly odloženy na prosinec roku 2010 díky nepokojům, mezi stoupenci kandidátů. Vítězem voleb se stal Alpha Conde. Pozorovatelská mise OSN i ECOWAS zhodnotila průběh voleb pozitivně (Cowel 2011: 337-338).

Niger byl suspendován v roce 2010, když stávající prezident Tandja usiloval o třetí prezidentský mandát, a ignoroval výzvy ECOWAS

na uspořádání svobodných voleb, dokud nedošlo ke státnímu převratu (BBC 2012b). Avšak suspenzace Nigeru a Guinei z ECOWAS dokazují, že i přes veškeré snahy organizace nemají sankce okamžitý dopad na situaci a přechod k civilní vládě je zdlouhavý.

Úsilí ECOWAS zajistit ve svých členských státech svobodné, spravedlivé a transparentní volby má nejednoznačné výsledky. Dle pozorovatelských misí EU jsou na tom státy se schopností upořádat volby odpovídající demokratickým zásadám velmi rozdílně. Pozorovatelské mise EU vyzdvihují prezidentské volby uspořádané na Pobřeží Slonoviny z roku 2010, tyto volby dle nich byly uspořádány dle demokratických principů a byly zvládnuty velmi dobře i z administrativního hlediska. Naopak volby v Senegal a Guinei Bissau, byly zhodnoceny jako mající velké nedostatky, k tomu aby odpovídaly standardu plně svobodných a spravedlivých voleb (Garavoglia 2013: 7).

Nejčerstvějším příkladem suspendace státu z ECOWAS je suspendování Mali, kde v březnu 2012 proběhl státní převrat, proti němuž ECOWAS zasáhl a v dubnu téhož roku byly uspořádány volby a sestavena civilní vláda (ECOWAS 2012a). V květnu eskalovaly nepokoje související se severním teritoriem Azawad, které vyvrcholily vyhlášením islámského státu na severu Mali. V polovině roku začal ECOWAS připravovat koordinovanou vojenskou výpravu na osvobození severu Mali od radikálních islamistů, což vyvolalo velké rozpory v malijské vládě, kdy se premiér Modibo Diarra rozhodl rezignovat pod nátlakem vojenských lídrů Mali, kteří nepodporovali vojenskou intervenci ECOWAS. Zde se opět projevují pozůstatky kolonialismu a rozpory mezi frankofonní a anglofonní částí ECOWAS, jelikož místo akceptování vojenské intervence ECOWAS, prezident Mali v lednu požádal o pomoc Francii, která prosbě vyhověla a následně vyslala do Mali své vojenské jednotky (BBC 2013a).

Ve snaze dodržovat rámec, který vychází z protokolu o bezpečnosti a budování míru a z protokolu o demokracii ECOWAS často naráží na ignoraci vůdců členských států, kteří jednoduše nerespektují

demokratické principy ani sankce ECOWAS. Určitý posun však nastal, dle Cowella došlo ke snížení počtu státních převratů či pokusů o ně a k demilitarizaci politiky, jelikož v souladu s principy protokolu o demokracii prezidentští kandidáti nemohou být členy armády (Cowell 2011: 341).

Tvrzení Cowella je však sporné, jelikož v mnoha zemích se k moci dostal člověk, který byl v minulosti vojenským vůdcem či do pozice dosazen armádou, jako prezident Toga Eyadéma, jež své vůdcovství legitimizoval uspořádáním voleb, které ho opět dosadily do pozice prezidenta. ECOWAS může být úspěšný v prevenci státních převratů a v zásazích proti protiústavnímu jednání. To ale neřeší zásadní faktory, které vedou ke státním převratům jako je velmi slabé ekonomické zázemí států, vysoká nezaměstnanost zejména mezi mladými lidmi, organizovaný zločin, šíření korupce. Dokud se nevyřeší tyto problémy tak snaha ECOWAS propagovat demokratické principy a zajistit mír v regionu bude přinášet pouze velmi slabé a krátkodobé výsledky (Van Den Boom 2010: 57).

4.3 Ekonomická spolupráce

Předchozí kapitola představila spolupráci ECOWAS v bezpečnostní oblasti, která se pro společenství stala významnou součástí integračního procesu. Hlavním zájmem organizace však zůstává prohlubování ekonomické integrace s cílem vytvořit hospodářskou a měnovou unii a rozvíjet nejen ekonomickou, ale i politickou, společenskou a rozvojovou spolupráci (Smlouva ECOWAS 1993). Tato kapitola představuje současný stav ekonomické integrace ECOWAS, projekt měnové unie WAMZ a některé sektorově vymezené projekty ECOWAS.

Značným úspěchem pro ECOWAS bylo vytvoření **zóny volného obchodu v roce 2000 (ELTS)**, mnozí tento progres mohou vidět jako neúspěšný, jelikož ECOWAS se stal zónou volného obchodu v době, kdy se měl dle předchozích plánů stát již celní unií. Vytvoření zóny volného

obchodu poskytlo státům nová odbytiště pro jejich zboží, investiční příležitosti, zlevnilo náklady na obchodování díky odstranění cel a také došlo ke zrychlení tranzitu přes celnice, díky přijetí společných technických a hygienických norem (Ukpe – Ukahoa 2013: 4, ELTS 2013).

V rámci zóny volného obchodu státy mezi sebou odstranily cla pouze na produkty z určených kategorií. Tyto produkty navíc musí splňovat podmínky dle pravidel původu stanovené ECOWAS. Cla se nevztahují na tři kategorie zboží, první kategorií jsou nezpracované produkty, do druhé kategorie patří tradiční ručně vyráběné zboží, poslední kategorie zahrnuje průmyslové výrobky, tedy zpracované či částečně zpracované produkty (NCS 2013).

Přes četné výhody plynoucí z existence zóny volného obchodu, si dle průzkumů Národní asociace obchodníků Nigérie mnoho obchodníků stěžuje na protiprávní jednání úředníků na celnicích, kteří jednají v rozporu s regionálním právem, když po obchodnících vyžadují zaplacení celních poplatků u zboží, která jsou dle rámce ELTS od cla osvobozena nebo si pracovníci celních úřadů říkají o úplatky. Výjimkou nejsou ani blokády obchodních cest, kdy za projetí úředníci vybírají nezákonné platby (Border Less 2010). V současnosti neexistuje způsob, jakým by se obchodníci mohli u ECOWAS dožadovat odškodného a kompenzovat tak své ztráty, jelikož striktně ekonomické záležitosti jsou mimo jurisdikci Soudního dvora ECOWAS a lidé či firmy takto postižení, jsou odkazováni na své místní soudy. Absence věrohodných právních mechanismů, které by ochránily obchodníky, podporuje už tak vysokou míru korupce v regionu (Ukpe – Ukahoa 2013: 8). Taková situace má celkově negativní vliv na prohlubování ekonomické integrace a zlepšení životní úrovně obyvatel regionu, jelikož tyto nelegální aktivity mohou zvednout cenu dováženého zboží či odradit obchodníky od zapojení do intraregionálního obchodu.

Současně s ustanovením zóny volného obchodu v roce 2000, byl vznik celní unie stanoven na 1. ledna 2008. Během této doby mělo dojít

k vytvoření společného vnějšího celního sazebníku, který bude uplatňován vůči třetím zemím a sladit celní politiku s organizací UEMOA. Avšak celní sazebníky ECOWAS a UEMOA sladěny do uvedeného data nebyly a jejich zavedení se odložilo na rok 2011. Dnes má ECOWAS již existující společný vnější celní sazebník, který se skládá z 5 tarifních pásem. První skupinou zboží, jsou základní sociální potřeby, které jsou bez cla. Dále zboží primární potřeby, surové materiály a specifické vstupy podléhají 5% clu, na meziproducty je uvaleno clo 15% a na zboží konečné spotřeby je to 20%. Dodatečně na základě rozhodnutí Úřadu hlav států a vlád byla vytvořena pátá sekce, kam patří konkrétní zboží pro hospodářský rozvoj, na které je uvaleno clo 35% (ECOWAS Aid For Trade). Ačkoliv vnější celní sazebník byl připraven před rokem 2011, tak na území států 7 států ECOWAS, které nejsou součástí UEMOA nedošlo ještě k jeho plnému zavedení. Nicméně letos v březnu na konferenci technické komise pro obchod, cla a volný pohyb, která se sešla na Kapverdách, předseda této komise Hamid Ahmed oznámil, že k zavedení harmonizovaného vnějšího celního sazebníku by mělo dojít ještě v letošním roce. Přijetí společného celního sazebníku, je minimálním požadavkem pro vznik celní unie, kterou ECOWAS chce vytvořit. K vytvoření celní unie do budoucna bude nutné, aby se členské státy ECOWAS zaměřily na odstranění stávajících obchodních bariér a podpořily tak vzájemný obchod mezi sebou (Udo 2013).

4.3.1 Západoafrická měnová zóna (WAMZ)

Západoafrická měnová zóna byla ustanovena v roce 2002 podepsáním dohody z Accry (Ghana) a zakládajícími členy byli Gambie, Ghana, Guinea, Nigérie a Sierra Leone, v roce 2010 se k WAMZ připojila Libérie. WAMZ tedy tvoří blok anglofonních států a Guinea, která jako jediná z bývalých francouzských kolonií není členem UEMOA (Bénassy-Quéré – Coupet 2005: 351; Moriss 2012). Vytvoření měnové zóny a

přijetí společné měny bylo od počátku součástí vize o hospodářské unii, kterou ECOWAS měl. Existence společné měny má tradici nejen v bývalých frankofonních státech, které si společnou měnu po dekolonizaci ponechaly, ale i v bývalých britských koloniích, ve kterých byla před dekolonizací společnou měnou Západoafrická libra. Po dekolonizaci si však všechny bývalé britské kolonie vytvořily svoje vlastní měny a to hlavně z důvodu symbolického, jelikož se snažily zbavit se vazeb na Britské impérium (Essien 2009).

WAMZ je projektem ECOWAS, který navazuje na Monetární kooperační program (EMCP) z roku 1987, jehož hlavním cílem bylo přijetí kolektivních politických opatření k dosažení harmonizovaného měnového systému. V návaznosti na EMCP byla v roce 1994 ustanovena Západoafrická monetární agentura (WAMA), která vznikla transformací Západoafrického zúčtovacího střediska (WACH) do té doby existujícího nezávazně na ECOWAS. WAMA měla iniciovat a podporovat programy vedoucí k vytvoření měnové unie (Uche 2011: 13–15). Ve stejném roce kdy vznikla WAMA došlo k vytvoření již zmíněné organizace UEMOA sdružující země používající CFA frank. Členové UEMOA ačkoliv měli participovat na společném projektu ECOWAS vytvoření monetární unie v západní Africe, tak upřednostnili spolupráci v rámci UEMOA. Zatímco v 90. letech projekt ECOWAS stagnoval, UEMOA úspěšně pracovala na prohloubení ekonomické integrace a konvergenci politik členských států (Van den Boom 2010: 63).

Za vznikem WAMZ a revitalizací myšlenky měnové unie ECOWAS stojí tehdejší prezident Nigérie Olesegun Obasanjo a ghanský prezident Jerry Rawlings, kteří přišli s plánem druhé monetární unie v rámci ECOWAS, ke které by se později připojily státy ostatní západní Afriky, jejichž měnou je CFA frank (Uche 2011: 24). Spolu s WAMZ byl ustanoven Západoafrický měnový institut (WAMI), který je pouze přechodným orgánem, jehož působení má vést mimo jiné k vytvoření Západoafrické centrální banky (WACB). Hlavní funkcí WAMI je vytvoření

právního rámce pro kooperaci mezi centrálními bankami členských států WAMZ, vytvoření primárních a sekundárních konvergenčních kritérií a zajištění tak podmínek k hladkému přechodu států k nové společné měně Eco, kterou bude vydávat WACB (WAMI 2008).

WAMI vytvořilo čtyři primární konvergenční kritéria, které státy musí splnit, aby mohly přijmout Eco. V rámci těchto konvergenčních kritérií státy musí udržovat nízký rozpočtový deficit, který nesmí být vyšší než 4% HDP, inflace musí být udržena pod 5%, financování deficitu státního rozpočtu prostřednictvím centrální banky státu musí být nižší než 10% a zahraniční rezervy musí být nejméně ve výši šesti měsíčních importů. Členské země WAEMU se dlouhodobě potýkají s problémem tyto kritéria plnit a proto bylo přijetí Eca několikrát odloženo. Dle původního plánu měla WAMZ začít plně fungovat v roce 2003 a o rok později se k ní měly připojit státy UEMOA. Avšak zavedení měnové unie bylo odloženo na rok 2009 a v současnosti se s přijetím Eca počítá v roce 2015 v rámci zemí WAMZ (Van den Boom 2010: 49–50). Do roku 2020 by měly státy UEMOA z CFA franku přejít na Eco a stát se tak součástí WAMZ. Dlouhodobé vize tedy směřují k existenci pouze jedné monetární unie na území západní Afriky. Mnozí kritici jsou vůči přijetí společné měny v rámci WAMZ kritičtí, jelikož se ještě žádnému členskému státu nepodařilo splnit všechna primární a sekundární konvergenční kritéria. Gambie, Ghana a Nigérie v roce 2010 splnily tři ze čtyř požadovaných primárních kritérií a pouze Libérie v tomto roce splnila všechny primární kritéria, naopak Guinea a Sierra Leone vykazují dlouhodobě neuspokojivé výsledky a nedaří se jim sblížit své hospodářské politiky. Státy také neprokazují dostatek politické vůle posunout projekt měnové unie vpřed (Dela Klutse 2008; WAMI 2011: 4).

Někteří autoři jako Chiubuike Uche či Agnès Bénassy-Quéré a Maylis Coupet se na základě mizivých výsledků projektu WAMZ za prvních deset let jeho existence domnívají, že by nejlepší variantou, jak dojít k jednotné měnové zóně na území západní Afriky, bylo přistoupení

států WAMZ k již fungující měnové zóně UEMOA. Tato varianta by se však potýkala s několika překážkami. Dalo by se předpokládat, že anglofonní státy by se ke vstupu do frankofonní organizace zdráhaly z důvodu ochrany svého koloniálního dědictví a nacionalistické hrdosti. Takový projekt by byl pravděpodobně nevíтанý i ze strany Francie, jež je garantem států WAEMU (Uche 2011: 36, Bénassy-Quéré – Coupet 2005: 366).

4. 3. 2 Sektorové projekty ECOWAS

Kromě projektů jako je vytvoření bezpečnostního mechanismu a snaha do vytvoření měnové a hospodářské unie má ECOWAS za svou dobu působení na svém kontě několik relativně projektů a programů, které jsou zaměřené na spolupráci pouze v určité předem vymezené oblasti (Igue 2011: 38). ECOWAS je aktivní v mnoha oblastech spolupráce, mezi ty úspěšnější patří projekty v oblasti transportu, telekomunikací a energetiky. Naopak výsledky projektů zaměřených na oblast vzdělávání, zemědělství či zdravotnictví jsou marginální. Je nutné zmínit, že většina projektů ECOWAS by nebyla schopna existence bez významné finanční podpory ze zahraničí a to převážně od tradičních donorů regionu Francie a Velké Británie, ale také od EU prostřednictvím EPA (Van den Boom 2010: 38, 40).

Spolupráce v oblasti telekomunikace, je jednou z nejdále trvajících. Státy ECOWAS v tomto sektoru začaly spolupracovat v 90. letech. V současnosti existují dva programy INTELCOM, jejichž cílem je propojení všech hlavních měst západní Afriky přímými telefonními a datovými linkami. V současné době je telekomunikačním a datovým spojením pokryto 80% území ECOWAS (Igue 2011: 38).

V oblasti energetiky ECOWAS vyvinul projekt WAPP (Západoafrický energetický koridor), který existuje od roku 2006. V západní Africe dochází k častým výpadkům dodávek elektřiny a tomu se

ECOWAS snaží čelit prostřednictvím WAPP vytvořením energetických sítí, spojujících všechny členské státy, které zajistí spolehlivost dodávek elektřiny (ECOWAPP 2011). Dalším současným projektem je WAGP, který pracuje na vytváření sítí plynovodů, které zajišťují dodávky plynu z Nigérie do Beninu, Toga a Ghany. Na WAGP spolupracují místní soukromé i státní firmy a také zahraniční investoři (WAGPCO 2013).

Výše zmíněné projekty ECOWAS mají vést k rozvoji regionu a ekonomické prosperitě. Tento typ spolupráce by ale také mohl působit pozitivně na vztahy mezi jednotlivými státy ECOWAS a oslabit tak stále přítomnou socio-ekonomickou, kulturní a jazykovou diverzitu, která má negativní vliv na spolupráci států ECOWAS.

4.4 Regionální hegemon - Nigérie

Jak vyplívá z předchozích kapitol postavení Nigérie v rámci ECOWAS a celého regionu západní Afriky je ojedinělé. Nigérie byla a je velmi důležitým hráčem, který ovlivňuje dění v ECOWAS od jeho prvopočátků do současnosti. Faktorů přispívajících k dominantnímu postavení Nigérie je několik. Nigérie je svoji rozlohou největším státem západní Afriky a čítá přes 170 milionů obyvatel (CIA 2013b). Populace Nigérie tak tvoří více než polovinu všech obyvatel, žijících na území států ECOWAS. Dalším faktorem je silné ekonomické postavení Nigérie. Nigérie je hlavně díky svým nalezištím ropy nejsilnější ekonomikou v západní Africe a jednou z nejdynamičtěji rozvíjejících se ekonomik afrického regionu (Sempére 2010: 3). Dominantní postavení Nigérii zajišťuje také její početná armáda, stávající z více než 70 tisíc vojáků. V neposlední řadě je zde také již zmiňovaný faktor jakéhosi pocitu osudové odpovědnosti, na který se často nigerijští politici odvolávají a který Nigérii předurčuje k tomu, aby zastávala pozici lídra v západním regionu Afriky (Bach 2007: 301).

Právě díky iniciativě Nigérie a jejích politických lídrů vznikly mnohé projekty ECOWAS. Nigérie jako jediný stát ECOWAS je schopna dlouhodobě podporovat spolupráci západoafrických států, jak politicky tak finančně. Na základě analýzy historie vzniku ECOWAS (viz. 3. kap. této práce) můžeme říci, že samotný vznik organizace je nigerijským projektem, ve kterém hrál roli tehdejší prezident Nigérie Yakubo Gowon (Ojo 1980: 593).

Stejně tak byl vliv Nigérie znatelný po celá 90. léta v souvislosti s bezpečnostní agendou a s ad hoc ustanovením ECOMOG na základě iniciativy nigerijského generála Babangidy. V oblasti bezpečnostní spolupráce Nigérie jednoznačně dominuje, díky svým armádním kapacitám a finančním prostředkům (Francis 2009: 111). Již zmiňovaný protokol O demokracii a dobrém vládnutí přijatý v roce 2001, by také nebyl vytvořen bez asistence Nigérie, která v té době procházela procesem demokratizace pod vedením prezidenta Obasanja. Byl to právě nově zvolený, demokratický prezident Obasanjo, který apeloval na ostatní státy ECOWAS, aby přijaly demokratické principy vládnutí a participovaly na vytváření bezpečnostního mechanismu (Striebinger 2011: 19).

Situace není jiná ani v oblasti ekonomické spolupráce, kdy projekt WAMZ a zavedení Eca inicioval prezident Olesegun Obasanjo a ostatní anglofonní státy společně s bývalou francouzskou kolonií Guineou se k projektu připojily (Uche 2011: 24).

Anglofonní státy regionu tradičně podporují projekty Nigérie a v zásadě tak přijímají roli Nigérie jako lídra regionu. Problematictější je vztah Nigérie s frankofonními státy. Bývalé francouzské kolonie jsou obecně skeptické k projektům ECOWAS, jelikož se zdráhají spolupráci, která by Nigérii posílila (Gandois 2009: 219). Často tak Nigérie využívá k přesvědčení frankofonních států ke spolupráci svého silného ekonomického postavení, kdy se na základě příslibu finančního příspěvku či jiných materiálních výhod státy Nigérii podvolí. Například za podporu

při ustanovení ECOMOG Nigérie frankofonním zemím přislíbila výhodnější dodávky ropy (Francis 2009: 111).

Na přístupu Nigérie k ECOWAS se od vzniku organizace v zásadě nic nezměnilo. ECOWAS je nigerijskými politickými elitami brán jako prostředek, díky kterému mohou do určité míry ovlivňovat dění v regionu a jako společenství, které má přispět k prosperitě jak Nigérie, tak celého regionu. ECOWAS vznikl jako projekt, který měl oslabit vliv Francie v západní Africe a posílit postavení Nigérie v regionu, což se Nigérii v určitých ohledech jistě povedlo a to hlavně v oblasti bezpečnostní spolupráce, kdy se za podpory jak finanční tak politické podařilo ECOWAS vytvořit jeden z nejlepších bezpečnostních mechanismů v Africe (Gandois 2009: 208–209). Jako současná snaha Nigérie o eliminaci vlivu Francie v západní Africe může být uveden projekt WAMZ, který je chápán jako konkurenční k již fungující měnové zóně v rámci frankofonní UEMOA. Na druhou stranu i přes svoji dlouhodobou rivalitu a boj o postavení v regionu se Nigérie a Francie snaží pracovat na zlepšení svých vztahů, což může mít pozitivní vliv na projekty ECOWAS (Van den Boom 2010: 60–61).

Na závěr je nutné zmínit, že ačkoliv se Nigérie skrze ECOWAS angažuje v oblasti udržování míru a podpory demokracie, musí na svém území čelit mnoha problémům. Jedním z bezpečnostních problémů jsou nepokoje převážně etnického a náboženského charakteru, kdy dochází k často násilným střetům mezi muslimy a křesťany a to hlavně na severu země, kde operuje islamistická teroristická skupina Boko Haram (BBC 2013b) Dalšími problémy jsou vysoká míra korupce, hluboce zakořeněná nejen ve státní sféře a také velmi malé úspěchy v boji proti obchodu s drogami (Bach 2007: 313; CIA 2013b).

5. Závěr

Tato práce si kladla za cíl představit Hospodářské společenství západoafrických států jako regionální integrační proces v západní Africe. Na základě analýzy fungování ECOWAS od jeho vzniku do současnosti se text snažil poukázat na specifické rysy integrace v západoafrickém regionu a na problémy se kterými se organizace potýká.

ECOWAS vznikl v roce 1975 jako hospodářské integrační uskupení 15 západoafrických států s cílem vytvořit měnovou a hospodářskou unii. V současnosti jsou členy ECOWAS Benin, Burkina Faso, Gambie, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Kapverdy, Libérie, Mali, Niger, Nigérie, Pobřeží Slonoviny, Senegal, Sierra Leone, a Togo. ECOWAS je vedoucí organizací regionu západní Afriky a do budoucna představuje jeden ze sedmi pilířů celoafrického projektu AEC. ECOWAS se potýká s podobnými problémy, jako většina dalších regionálních uskupení Afriky. Mezi hlavní oslabující prvky patří překrývající se členství států, nedostatek politické vůle ke spolupráci a slabá ekonomická výkonnost států. Avšak ECOWAS má své specifické rysy, které vychází převážně z historických okolností formování organizace a ovlivňují ji dodnes.

Od počátku se spolupráce v západním regionu Afriky jevila jako velmi problematická, jelikož státy západního regionu v sobě pojí britskou, francouzskou a portugalskou koloniální tradici. Region je rozdělen i nábožensky a etnicky. Odlišné koloniální dědictví jednotlivých států se ukázalo být jedním z vůbec nejdůležitějších faktorů ovlivňující úspěchy a neúspěchy celé organizace. Ač se organizace snažila překlenout pozůstatky koloniální minulosti, tento dělící prvek se nepodařilo oslabit. Důkazem toho je i existence další hospodářské organizace v regionu UEMOA, jež je čistě projektem frankofonních států a lusofonní Guiney Bissau a jejíž cíle se prakticky shodují s cíli ECOWAS. Dalším specifikem ECOWAS je způsob, kterým organizace vznikla. ECOWAS je projektem, který zformovala Nigérie a ke kterému se anglofonní státy přidaly z čistě

geopolitických důvodů a většina frankofonních států se připojila na základě intenzivního přemlouvání a finančních příslibů ze strany Nigérie. Proto také i samotná zakládající smlouva byla plná nedostatků včetně velmi slabého postavení institucí. Za takových okolností není překvapením, že organizace v průběhu prvních patnácti let své existence nezaznamenala velké úspěchy a data zavedení většiny jejích projektů byla neustále odkládána.

Po dlouhých letech stagnace se dokázal ECOWAS revitalizovat a na počátku 90. let došlo k revizi zakládající smlouvy. ECOWAS si své nedostatky plně uvědomoval a tak mimo jiné byl nově ustanoven Soudní dvůr a parlament. Později došlo k přeměně Sekretariátu v Komisy ECOWAS. Avšak co nejvíce ovlivnilo agendu ECOWAS v tomto období, byla občanská válka v Libérii, ve které se ECOWAS rozhodl angažovat a přestože k tomu neměl legální prostředky tak došlo k ustavení ad hoc monitorovací skupiny ECOMOG. Tím započala nová éra organizace. Intervence ECOWAS v Libérii byla opět rozhodnutím založeným převážně na národním zájmu a osobních vztazích politických elit Nigérie k liberijskému vůdci. Nicméně na základě této intervence a spíše negativních zkušeností, které přinesla, ECOWAS přijal Protokol k mechanismu pro předcházení konfliktů, řízení a uchování míru a bezpečnosti (1999) a na něj později navazující Protokol o demokracii a dobrém vládnutí (2001).

Na základě těchto dokumentů, byl vytvořen bezpečnostní mechanismus organizace, který je jedním z nejefektivnějších v celé Africe, a který na sebe upoutal i pozornost mezinárodního společenství. ECOWAS vyhlásil nulovou toleranci protiústavnímu jednání ve svých členských státech a snaží se tak bojovat proti častým státním převratům. I přes všechny snahy ECOWAS jeho prevenční systém není vždy tak účinný. Často se totiž nedemokratičtí vůdci jednotlivých států vzdají své armádní pozice a nechají se do čela státu zvolit na základě demokratických voleb a legitimizují tak své postavení. Stejně tak

ECOWAS není schopen zajistit demokratické volby na území všech svých států. Důležité však je, že ECOWAS si svoje nedostatky uvědomuje a je zde určitá snaha je řešit.

I v bezpečnostní oblasti je znatelná dělící linie, vycházející z koloniální tradice. Současným případem může být konflikt v bývalé francouzské kolonii Mali, kde tamní vojenské elity, odmítly intervenci ECOWAS a raději požádaly o pomoc Francii. Dalším silným faktorem ovlivňujícím bezpečnostní agendu se ukázalo být postavení Nigérie a to nejen díky tomu, že iniciovala vznik ECOMOG. I propagování demokratických principů má ve svém pozadí nigerijský vliv, jelikož to byl právě první demokraticky zvolený nigerijský prezident Obasanjo, který se usazoval o vznik legislativy na podporu demokracie v regionu.

Přestože největší úspěchy ECOWAS v posledních letech zaznamenal v bezpečnostní spolupráci, tak jeho hlavním zájmem zůstává spolupráce ekonomická. Přes velmi slabé hospodářské výsledky mnoha členských států se ECOWAS v roce 2000 podařilo vytvořit zónu volného obchodu a v současnosti je k implementaci připraven vnější celní sazebník a ECOWAS tak postupně pracuje na vytvoření celní unie. Problémem zůstává neochota států liberalizovat své trhy a odstraňovat tak bariéry obchodu. Na ekonomickou spolupráci ECOWAS má velký vliv problém managementu organizace, jelikož společenství má nedostatečné množství odborného personálu, a také prostorových kapacit. Roli také hraje korupce a různé formy vydírání ve státní i soukromé sféře, což je problém v tomto regionu hluboce zakořeněný. Jako neúspěšný projekt ekonomické spolupráce se ukázal vznik WAMZ a spuštění společné západoafrické měny Eco. WAMZ který sdružuje státy neparticipující v UEMOA, je tak druhou měnovou zónou v regionu. WAMZ je však v současnosti disfunkční, jelikož se státům nedaří naplňovat stanovená konvergenční kritéria, nutná pro spuštění měnové zóny. Naopak jako relativně úspěšné se dají hodnotit fungující programy v oblasti telekomunikací, energetiky a dopravy.

Na základě analýzy historie vzniku ECOWAS a jeho fungování, od doby co organizace vznikla do současnosti, je viditelné, že ECOWAS je flexibilní organizací. To znamená, že je do značné míry schopna přizpůsobit se okolnostem a dobovým podmínkám. Tato flexibilita organizaci dává potenciál pro spolupráci v nových oblastech, či v oblastech, které jsou v současnosti na půdě ECOWAS v porovnání s ostatními projekty marginální. Přínos ECOWAS pro daný region hodnotím kladně a to hlavně z hlediska bezpečnostní spolupráce. Není pochyb o tom, že i na této spolupráci je co vylepšovat, avšak i přesto sklízí viditelné úspěchy. Pro plnění dlouhodobých cílů v jakékoliv oblasti spolupráce bude nutné, aby státy ECOWAS projevíly větší míru politické vůle ke společným projektům. Hegemonní postavení Nigérie, která jak finančně tak politicky ovlivňuje dění v ECOWAS po celou dobu jeho existence, vidím i do budoucna jako mající klíčový vliv na fungování organizace.

6. Seznam použité literatury a pramenů

Literatura

Adamcová, Lenka – Gombala, Ivo (2011). *Regionální ekonomická integrace v Asii, Africe a Latinské Americe* (Praha: VŠE).

Adepoju, Aderanti – Boulton, Alistar – Levin, Mariah (2007). *Promoting integration through mobility: Free movement under ECOWAS*. UNHCR (<http://www.unhcr.org/49e479c811.pdf>, 2. 3. 2013).

Arthur, Peter (2010). ECOWAS and Regional Peacekeeping Integration in West Africa: Lessons for the Future. *Africa Today* 57 (2), s. 4–24.

Bach, C. Daniel (1983). The Politics of West African Economic Cooperation: C.E.A.O. and E.C.O.W.A.S. *The Journal of Modern African Studies* 21(4), s. 605–623.

Bach, C. Daniel (2007). Nigeria's 'manifest destiny' in West Africa: dominance without power. *Africa Spectrum* 42 (2), s. 301–321.

Bénassy-Quéré, Agnès – Coupe, Maylis (2005). On the Adequacy of Monetary Arrangements in Sub-Saharan Africa. *The World Economy* 28 (3), s. 349–373.

Bensah, Emmanuel K. (2012). Explaining the ECOWAS Peace & Security Architecture. 10. 4. 2012
(<http://www.modernghana.com/news/388293/1/explaining-the-ecowas-peace-security-architecture.html>, 15. 2. 2013).

Cernicky, Jan (2007). What is good on ECOWAS. *Konrad-Adenauer-Stiftung*. V. *International Reports*. 9. 3. 2007 (<http://www.kas.de/wf/en/33.11781/>, 15. 2. 2013).

Cihelková, Eva a kol. (2007). *Nový regionalismus: teorie a případová studie (Evropská unie)* (Praha: C. H. BECK).

Cilliers, Jakkie – Malan, Mark (2005). *Progress with the African Standby force*. ISS paper 98 (<http://www.issafrica.org/publications/papers/iss-paper-98-progress-with-the-african-standby-force-jakkie-cilliers-and-mark-malan>, 15. 2. 2013).

Cowell, Frederick (2011). The Impact Of The ECOWAS Protocol On Good Governance And Democracy. *African Journal of International and Comparative Law* 19 (2), s. 331–342.

Dela Klutse, Felix (2008). ECOWAS Single Currency Agenda. *Modern Ghana*. 12. 12. 2008 (<http://www.modernghana.com/news/194479/1/ecowas-single-currency-agenda.html>, 12. 3. 2013).

Diallo, Massaer (2007). *The ECOWAS Supplementary Protocol and Defence and Security Forces relationships to political power*. Workshop on the role and place of the ECOWAS Supplementary Protocol in Security Sector Governance in West Africa – Guinea Bissau 16.-18. 2005 (<http://www.oecd.org/swac/publications/38961785.pdf>, 15. 2. 2013).

Ebobrah, Salomon (2007). *The African Charter On Democracy, Elections And Governance: A New Dawn For The Enthronement Of Legitimate Governance In Africa?* Open Society Institute, Afrimap

(http://www.afrimap.org/english/images/paper/ACDEG&ECOWAS_Ebobrah.pdf, 15. 2. 2013).

Essien, Abel (2009). *Introduction a Common Currency: The ECOWAS experience*. Paper for European Integration Studies, Bonn 16.–28. 3. 2009 (<http://www.spu.ecowas.int/documents/presentation/bonn-presentation-2/>, 16. 3. 2013)

Francis, David J. (2010). *Peacekeeping in a bad neighbourhood: The Economic Community of West African States (ECOWAS) in peace and security in West Africa*. University of Bradford and Crisis States Research Centre, London School of Economics project s. 87–116 (<http://www.ajol.info/index.php/ajcr/article/view/52180>, 4. 2. 2013).

Gambari, Ibragim (1991). *Political and comparative dimensions of regional integration: the case of ECOWAS* (London: Humanities Press International).

Gandois, H el ene (2009). *From ploughshare to sword: regionalism in Africa. The emergence of regional security organisations in Africa. A komparative study on ECOWAS and SADC* (Saarbr ucken: Lambert Academic Publishing).

Garavoglia, Matteo (2013). *European Union's Election Observation: The Case of ECOWAS Countries*. Institut f ur Europ aische Politik (http://www.iep-berlin.de/fileadmin/website/09_Publikationen/Sonstige/European_Union%E2%80%99s_Election_Observation_4.3.13.pdf, 10. 3. 2013).

Greer, Thomas (1992). The Economic Community of West African States: Status, Problems and Prospects for Change. *International Marketing Review* 9 (3), s.25–39.

Hartzenberg, Trudi (2011). *Regional Integration in Africa*. WTO (http://www.wto.org/english/res_e/reser_e/ersd201114_e.pdf, 15. 3. 2013).

Igue, John (2011). Economic Integration in West Afrika. In: Tolentino, Corsino – Vogl Matthias eds., *Sustainable Regional Integration in West Africa*. Centre for European Integration Studies Discussion Paper (Bonn) (http://www.zei.uni-bonn.de/dateien/discussion-paper/dp_208_tolentino.pdf, 18. 2. 2013).

Jörgel , Magnus – Utas, Mats (2007). *The Mano River Basin Area: Formal and Informal Security Providers in Liberia, Guinea and Sierra Leone* (Stockholm: Swedish Defence Research Agency) (<http://www.gsdr.org/go/display&type=Document&id=5177>, 12. 1. 2013).

Kaplan, Seth (2006). West African Integration: A New Development Paradigm? *The Washington Quarterly* 29 (4), s. 81–97.

Klíma, Jan (2012). *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států* (Praha: NLN).

Kufuor, Kofi (2006). *The Institutional Transformation of The Economic Community of West African States* (Aldershot: Ashgate Publishing Limited).

Lavergne, Réal ed. (1997). *Regional Integration and Cooperation in West Africa. A multidimensional perspective* (Ottawa: IDRC, Africa World Press) (<http://idl-bnc.idrc.ca/dspace/bitstream/10625/15463/1/106053.pdf>, 15. 1. 2013).

Morris, Abraham (2012). Liberia Remains Committed to WAMZ-CBL Governor. *In profile Daily*. 12. 7. 2012 (http://inprofiledaily.com/index.php?option=com_content&view=article&id=6907:liberia-remains-committed-to-wamz-cbl-governor&catid=1:headlines&Itemid=56, 15. 3. 2013).

Ogbeidi, Michael (2010). Comparative Integration: A Brief Analysis of The European Union and the Economic Community of West African States. *The Journal of International Social Research* 3 (10), s. 478–486.

Ojo, Olatunde J. B. (1980). Nigeria and the formation of ECOWAS. *International Organization* 34 (4), s. 571–604.

Okolo, Emeka J. (1985). Integrative and Cooperative Regionalism: The Economic Community of West African States. *International Organization* 39 (1), s. 121–153).

Sempéré, Jean-Francois (2010). The Nigerian Giant, an Imposing Neighbour. *Grain de Sel* (51) September 2010, s. 3 (<http://www.inter-reseaux.org/revue-grain-de-sel/51-special-issue-nigeria/article/a-grain-de-sel-country-report?lang=fr>, 20. 3. 2013).

Söderbaum, Fredrik (1996). *Handbook of Regional Organization in Africa* (Uppsala: Nordiska Afrikainstitutet).

Striebinger, Kai (2011). *Sleeping beauty: Explaining Legalization of Democracy Standards in ECOWAS*. Beitrage zur dritten Kölner Afrikawissenschaftlichen Nachwuchstagung (KANTIII) (<http://www.uni-koeln.de/phil-fak/afrikanistik/kant/data/Striebinger-KANT3.pdf>, 20. 3. 2013).

Tavares, Rodrigo (2011). The Participation of SADC and ECOWAS in Military Operations: The Weigh of National Interests in Decision-Making. *African Studies Review* 54 (2), s. 145–176.

Tiruneh, Birikit Terefe (2010). *Establishing an Early Warning System in the African Peace and Security Architecture: Challenges and Prospects*. KAIPTC Occasional Paper (29)

(<http://www.kaiptc.org/Publications/Occasional-Papers/Documents/Occasional-Paper-29-Birikit.aspx>, 15. 2. 2013)

Tuck, Christopher (2000). *Every Car Or Moving Object Gone*. The ECOMOG Intervention in Liberia. *African Studies Quarterly* 4(1)

(<http://www.africa.ufl.edu/asq/v4/v4i1a1.htm>, 15. 2. 2013).

Udo, Basse (2013). ECOWAS may soon adopt common external tariff regime. *Premium Times Nigeria*. 21.3.2013

(<http://premiumtimesng.com/business/126200-ecowas-may-soon-adopt-common-external-tariff-regime.html>, 12. 4. 2013).

Uche, Chibuiké (2011). *The European Union and Monetary Integration in West Africa*. Centre for European Integration Studies Discussion Paper (Bonn) (http://www.zei.uni-bonn.de/dateien/discussion-paper/dp_c206_uche.pdf, 18. 2. 2013).

Ukpe, Aniekan – Ukahoa, Ken (2013). The ECOWAS Trade Liberalisation Scheme: Genesis, Conditions and Appraisal. *ECOWAS Van Guard* 2 (3) s.1–12

(http://www.interreseaux.org/IMG/pdf/The_ECOWAS_Trade_Liberalization_Scheme_Genesis_Conditions_and_Appraisal_ECO_VANGUARD_Jan_2013_English_Edition_.pdf, 19. 3. 2013).

Van den Boom, Dirk (2010). ECOWAS: How regional integration works in West Africa: A handbook for journalists (Bonn: Inwent), (http://xa.yimg.com/kq/groups/23665790/868232373/name/IIJ_InWEnt+Media+handbook+on+ECOWAS.pdf, 28. 3. 2013).

Waisová, Šárka (2009). Integrační procesy v Africe. In: Waisová, Šárka a kol., *Regionální integrační procesy* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 327–353.

Prameny

Aid For Trade ECOWAS. *ECOWAS Common External Tariff*.
(<http://www.aidfortrade.ecowas.int/programmes/ecowas-common-external-tariff-cet>, 12. 3. 2013).

BBC (2013a). *Mali crisis: key players* (<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17582909>, 15. 3. 2013).

BBC (2013b). *Nigeria profile* (<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13951696>, 18. 3. 2013).

BBC (2012a). *Liberia profile*
(<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13732188>, 5. 2. 2013).

BBC (2012b). *Niger profile* (<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13944995>, 15. 2. 2013).

BBC (2010). *Horrors of the Abacha regime*. 25. 10. 2000
(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/989918.stm>, 13. 2. 2013).

Border Less (2010). *Joint report on road harassment*
(<http://www.borderlesswa.com/sites/default/files/resources/oct10/Partners%20release%202nd%20joint%20report%20on%20road%20harassment-Benin.pdf>, 18. 3. 2013).

CIA (2013a). International organization participation. *The World Factbook*
(<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2107.html>, 5. 3. 2013).

CIA (2013b). Nigeria profile. *The World Factbook*
(<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ni.html>,
20. 3. 2013).

Democracy Watch (2012). *Economic Community of West African States*
([http://www.internationaldemocracywatch.org/index.php/economic-
community-of-west-african-states-](http://www.internationaldemocracywatch.org/index.php/economic-community-of-west-african-states-), 18. 2. 2013).

EBID (2011). *Historie EBID* (<http://www.bidc-ebid.org/en/historique.php>.,
18. 3: 2013).

ECOWAPP (2011). *West African Power Pool – vision and milion*
(http://www.ecowapp.org/?page_id=6, 15. 3. 2013).

ECOBANK (2013). *Historie ECOBANK*
(<http://www.ecobank.com/group/aboutus.aspx>, 15. 3. 2013).

ECOWAS (2012). *Extraordinary session of the authority of ECOWAS
Heads of state and government*. 11. 11. 2012.
([http://www.ecowas.int/publications/en/communique_final/session_extra/c
omfinal11112012.pdf](http://www.ecowas.int/publications/en/communique_final/session_extra/comfinal11112012.pdf), 5. 3. 2012).

ECOWAS (2007a). *Základní informace o ECOWAS* (<http://ecowas.int/>,
12. 2. 2013).

ELTS (2013). *ECOWAS Trade Liberalization Scheme*.
(<http://www.etls.ecowas.int/etls/about-etls/>, 18. .3. 2013).

Global Edge (2013a). *ECOWAS Introduction*
(<http://globaledge.msu.edu/trade-blocs/ecowas>, 12. 2. 2013).

Global Edge (2013b). *ECOWAS History* (<http://globaledge.msu.edu/trade-blocs/ecowas/history>, 12. 2. 2013).

Komise ECOWAS (2007). *ECOWAS commission at a glance* (<http://www.comm.ecowas.int/>, 18. 3. 2013).

Mega-sunnik (2012). *Map of ECOWAS states* (<http://mega-sunnik.com/sites/default/files/Ecowas-map.jpg>, 18. 3. 2013).

Modern Ghana (2013). *Speaker Call For Enhanced Powers Of ECOWAS Parliament*. 18. 3. 2013
(<http://www.modernghana.com/news/453109/1/speaker-calls-for-enhanced-powers-of-ecowas-parlia.html>, 20. 3. 2013).

NCA – The Norwegian Council for Africa (2003). *West Africa: ECOWAS company launches first ship*. 8. 11. 2003
(<http://www.afrika.no/Detailed/3975.html>, 18. 3. 2013).

NCS (2013). *ECOWAS Trade Liberation Scheme (ETLS)*
(<https://www.customs.gov.ng/Guidelines/etls.php>, 18. 3. 2013).

NEPAD (2013). *Partners* (<http://www.nepad.org/partner>, 5. 3. 2013).

Panafrican perspective (2010). *The African Economic Community*
(<http://www.panafricanperspective.com/aec.htm>, 5. 3. 2013).

Panapress (2013). *ECOWAS commission signs MoU on peace, security*. 12. 2. 2013
(<http://www.panapress.com/ECOWAS-commission-signs-MoU-on-peace,-security---12-862283-100-lang2-index.html>, 15. 3. 2013).

Parlament ECOWAS (2012). *Struktura parlamentu ECOWAS*
(http://www.parl.ecowas.int/English/the_parliament.html, 12. 2. 2013).

Protokol MCPMRPS (1999).
(<http://www.comm.ecowas.int/sec/?id=ap101299&lang=en>, 15. 2. 2013).

Regionswatch (2010). *Map of UEMOA states*
(<http://regionswatch.blogspot.cz/2010/06/after-schengen25-towards-schengen-like.html>, 18. 3. 2013).

Soudní dvůr ECOWAS (2012). *Historie a fungování soudního dvoru ECOWAS*
(http://www.courtecowas.org/site2012/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=5, 18. 3. 2013).

Smlouva ECOWAS (1993).
(<http://www.worldtradelaw.net/fta/agreements/ecowasfta.pdf>, 12. 2. 2013).

Smlouva ECOWAS (1975).
(<http://www.internationaldemocracywatch.org/index.php/economic-community-of-west-african-states-treaties-and-protocols/351-ecowas-treaty-1975>, 12. 2. 2013).

UNSTATS (2013). (Geographical region and composition, least developed countries
(<http://unstats.un.org/unsd/methods/m49/m49regin.htm>, 5. 3. 2013).

WAGPCO (2013). *West African Gas Pipeline Company profile*
(http://www.wagpcoco.com/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=78&lang=en, 15. 3. 2013).

WAMI (2011). 30th Meeting Of The Technical Committee Of The West African Monetary Zone - Final Report. 7.– 8. 2. 2011 (http://www.wami-imao.org/ecomac/english/doc/Convergence%20reports%20Abuja/Final_Report_-_Technical.pdf, 15. 3. 2013).

WAMI (2008). *West African Monetary Institute – Mission* (<http://www.wami-imao.org/ecomac/index.htm>, 15. 3. 2013).

World Bank (2013). *West Africa facts and figures* (<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:20179737~pagePK:34370~piPK:42768~theSitePK:4607,00.html>, 5. 3. 2013).

7. Resumé

The topic of this thesis is regional integration in Africa. This work attempts to show how regional integration works in West Africa as it is a case study on Economic Community of West African States. Aim of this thesis is to present ECOWAS as a regional integration in West African region and point out the specifics and problems ECOWAS has and on this basis to evaluate its benefits and potential for the region.

Since the 1960s during the decolonisation Africa has been a forefront of the regionalist trend, but the enthusiasm was dampened during the 1980s by the lack of success the african organizations experienced. The main problems which have been affecting the regionalization are overlapping memberships, poor economical conditions and lack of commitment from member states. ECOWAS has been experienced this problems which paralyzed the organization to the early 1990s. There are another existing issues ECOWAS has to deal with like divide between francophone and anglophone states in West Africa. This divide has been very influential in ECOWAS's agenda and often caused the blocking of integration process. This work also shows that the very influantial role on the regional integration in West Africa has a regional hegemon Nigeria.

This work analyzes the history of ECOWAS and its first steps in economic cooperation on trade liberalisation before the ECOWAS treaty was revised in 1993. Afterwards there is examined the impact of the civil war in Liberia on ECOWAS agenda and itroduced ECOWAS mechanism on conflict prevention which is considered as one of the best security framework in Africa. There are also presented the achievements of the organization on the field of economic cooperation with focus on the project of Westafrican monetary union and its obstacles.

8. Přílohy

Příloha č. 1: členské státy ECOWAS

Zdroj: <http://mega-sunnik.com/sites/default/files/Ecowas-map.jpg>,
18. 3. 2013

Příloha č. 2: členské státy UEMOA

Zdroj: <http://regionswatch.blogspot.cz/2010/06/after-schengen25-towards-schengen-like.html>, 18. 3. 2013